

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 55

София, срѣда, 16 мартъ

1932 г.

57. заседание

Вторникъ, 15 мартъ 1932 г.

(Скрито отъ председателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 30 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	1181	Предложение за одобряване протокола на Международния комитетъ на експертитъ отъ 21 януарий 1932 г. въ Лондонъ по прилагане на предложението Хувъръ и спогодбата отъ 11 ноемврий 1931 г., сключена между българското и гръцкото правителства въ свръзка съ самия протоколъ. (Съобщение)	1182
Питания:		Законопроекти:	
1) отъ народния представител К. Пастуховъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — пита: има ли намѣрение правителството или лично министърътъ да внесе законопроектъ за намаление на наемитъ и особено дюкянскитъ наеми. (Съобщение)	1182	1) за облекчение на длъжниците. (Първо четене — продължение разискванията и приемане) . . .	1182
2) отъ народния представител Х. Трайковъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относно задигането отъ центъра на София на студента-македонецъ Михаилъ Сматракалевъ и братъ му Х. Сматракалевъ отъ дюкяна имъ отъ неотговорни фактори, преоблѣчени въ стражарска униформа. (Съобщение)	1182	2) за предпазния конкордатъ. (Първо четене) . .	1192
3) отъ народния представител С. Димитровъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — пита: ще държи ли майката на Никола Кофарджиевъ въ затвора, задето се е осмѣлила да издаде картички съ лика на своя синъ. (Съобщение)	1182	3) за разрешаване на Плаковската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ. (Първо и второ четене)	1193
4) отъ народния представител Г. Кръстевъ къмъ министра на народното просвѣщение относно отстранението отъ длъжностъ учителитъ въ с. Каменно-поле, Бѣлослатинска околия: Димитъръ Вѣтковъ, Найдень Петровъ и Александъръ п. Мариновъ. (Съобщение)	1182	4) за измѣнение на т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ закона за градскитъ и селскитъ общини. (Първо четене)	1193
		Съобщение отъ председателстващия, че на 12 т. м. се е поминалъ народниятъ представител Стамо Пулевъ и почитане паметта му	1182
		Случка. Изключване за три дни народния представител Атанасъ Неновъ за непристойно държане и апострофиране министра на правосъдието при произнасяне речта му по първото четене законопроекта за облекчение на длъжниците.	1189
		Дневенъ редъ за следващото заседание	1193

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присѣтствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсътствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Ангеловъ Иванъ, Аневъ Василь, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бурилковъ д-ръ Димо, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, Велчевъ Иванъ, Гавриловъ Никола, Ганевъ Георги, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Трифонъ, Говедаровъ Георги, Дековъ Петко, Джанкардашлийски Димитъръ, Дилиановъ Минчо, Димитровъ Василь, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Дичевъ Петко, Докумовъ Борисъ, Думановъ д-ръ Никола, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Борисъ, Игнатовъ Тодоръ, Кантарджиевъ Антонъ, Кемилевъ Никола, Киселички Христо, Кръстевъ Гето, Кораковъ Крумъ, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Господинъ, Лоловъ Сава, Мариновъ Василь, Мартушковъ Алекси, Милевъ Мило, Мирски Христо, Момчиловъ Стоянъ, Момчиловъ Тодоръ, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Али,

Орозовъ Александъръ, Панайотовъ Петъръ, Патевъ Симеонъ, Пентиевъ Антонъ, Петковъ Борисъ, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Стефанъ, Пѣдаревъ Никола, Сарафовъ д-ръ Ангелъ, Свиначевъ Добри, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Станевъ Митю, Статевъ Христо, Стойковъ Апостолъ, Такевъ д-ръ Владимиръ, Таслаковъ Цвѣтко, Ташевъ Димо, Хайруловъ молла-Юселинъ, п. Христовъ Георги, Цачевъ Цачо, Чернооковъ Георги, Чешмеджиевъ Григоръ, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шидерски Едрю, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василь)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Трифонъ Георгиевъ — 4 дни;
 На г. Христо Родевъ — 1 день;
 На г. Василь Аневъ — 2 дена;
 На г. Сѣби Димитровъ — 2 дена;
 На г. Русенъ Атанасовъ — 3 дни;
 На г. Григоръ Чешмеджиевъ — 2 дена;
 На г. Адамъ Нейчевъ — 3 дни;

На г. Тодоръ Бошнаковъ — 4 дни;
 На г. Симеонъ Патефъ — 2 дена и
 На г. х. Андрей х. Лековъ — 5 дни.

Народниятъ представителъ Димо Ташевъ, който се е ползувалъ вече съ 19 дни отпускъ, моли да му се разреши още 4 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че сж постѣпили следнитѣ питання:

Отъ народния представителъ Кръстю Пастуховъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ което, на основание чл. 60 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, моли да му се отговори: има ли намѣрение правителството или лично министърътъ на вътрешнитѣ работи да внесе законопроектъ за намаляние на наемитѣ и особено дюкянскитѣ наеми?

Отъ народния представителъ Христо Трайковъ Христовъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно задигането отъ центъра на София на студента-македонецъ Михаилъ Сматракалевъ и братъ му Х. Сматракалевъ отъ дюкяна имъ отъ неотговорни фактори, преоблѣчени въ стражарска униформа.

Отъ народния представителъ Сѣби Димитровъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ което пита: ще държи ли майката на Никола Кофарджиевъ въ затвора, задето се е осмѣлила да издаде картички съ лика на своя синъ?

Отъ народния представителъ Гето Кръстевъ къмъ г. министра на народното просвѣщение относно отстранението отъ длъжността на учителитѣ въ с. Каменно-поле, Бѣлослатинска околия: Димитъръ Вѣтковъ, Найдень Петровъ и Александъръ п. Мариновъ.

Тия питання ще бѣдатъ препратени на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Постѣпило е отъ Министерството на финанситѣ — Дирекция на държавнитѣ и гаранитанитѣ отъ държавата дългове предложение за одобряване протокола на Международния комитетъ на експертитѣ отъ 21 януарий 1932 г. въ Лондонъ по прилагане на предложението Хувъръ и на спогодбата отъ 11 ноември 1931 г., сключена между българското и грѣцкото правителства въ връзка съ сѣщия протоколъ. (Вж. прил. Т. I, № 41)

Това предложение ще бѣде раздадено на г. г. народнитѣ представители и поставено на дневенъ редъ.

(Става правъ) Г. г. народни представители! Бюрото на Камарата има скръбната длъжностъ да ви съобщи, че на 12 т. м. е починалъ въ гр. София нашиятъ другаръ, народниятъ представителъ Стамо Пулевъ. Покойникътъ е известенъ съ своята скромна и честна обществена дейностъ въ полето на кооперативното движение, а сѣщо така и като единъ отъ голѣмитѣ ратници въ Земледѣлския съюзъ.

Нека съ ставане на крака почетемъ паметъта му и кажемъ „Богъ да го прости“!

(Всички народни представители ставатъ на крака и произнасятъ: „Богъ да го прости“)

Пристѣпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за облекчение на длъжнитѣ — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Коста Лулчевъ.

К. Лулчевъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По поводъ на законопроекта, който е сложенъ на разглеждане, се развиха обширни дебати и се повдигнаха важни, голѣми и принципи въпроси, защото, очевидно е, материята, която законопроектъ се мѣчи да уреди, е важна и въ връзка съ общото стопанско положение на страната. Азъ има да заявя, че въ изпълнение на нашия дългъ, ние ще подкрепимъ всѣка реформа, всѣко мѣроприятие, което цѣли да внесе облекчение въ тежкото стопанско положение на страната и въ още по-тежкото положение на голѣмитѣ трудящи се маси. Това, обаче, значи, че при сегашното състояние, при сегашното положение, при днешнитѣ мѣжнотии, реформитѣ, които ще има да се предприематъ и осществятъ, трѣбва да бѣдатъ достатъчно смѣли и радикални и достатъчно завършени, защото положението все повече се влошава, трудътъ е обезцененъ, земледѣлскитѣ произведения обезценени и, следователно, трѣбно е една обща система на мѣрки, която да се наложи въ стопанския животъ на нашата страна, за да може да се получи желаното облекчение. И доколкото

ние ще бѣдемъ готови да установимъ тия реформи и мѣроприятия, доколкото въ нашето съзнание голѣмата проблема е израстнала, за да бѣде тя разрешена, дотолкова и очакванитѣ резултати ще има да се получатъ.

Азъ считамъ, че законопроектъ, който сега разглеждаме, както и законопроектътъ, който преди нѣколко дни мина на първо четене и сега е въ комисията — т. е. законопроектъ за облекчаване на длъжницитѣ, който сега разискваме, и законопроектъ за облекчаване положението на земледѣлския стопанинъ — третирайтъ една материя и полезно би било, и резултатно би било, тия два законопроекта — азъ бихъ допълнилъ, дори и законопроектъ за предпазния конкордатъ, който следва въ дневния редъ на Народното събрание — да бѣдатъ обединени въ едно, въ единъ общъ законъ за общовсѣки мѣрки за подобрене и облекчение тежкото положение, въ което се намира страната. Това е трѣбно между другото и затуй, защото има много стопани, които по единия законъ, по закона за облекчение земледѣлскитѣ стопани, биха получили единъ облекчение, а по другия, по закона за облекчаване длъжницитѣ, биха получили други облекчения. За да се избѣгне това несъответствие и противоречията, до които би се дошло, полезно е — и поддържамъ — мѣрките да бѣдатъ обединени въ единъ общъ законъ за облекчаване тягостното положение, въ което се намира страната и по този начинъ всички мѣрки, които биха се препорѣждали въ тоя общъ законъ, да засегнатъ еднакво всички, които ще има да се ползватъ отъ постановленията на закона. Не е късно, струва ми се — макаръ законопроектъ за подпомагане земледѣлскитѣ стопани да е приетъ на първо четене и да е въ комисията — това да се направи днесъ. И азъ мисля, че ако по-обстойно се разгледа въпроситѣ, можемъ да дойдемъ до подобно съгласие, защото и въпроситѣ, които се повдигатъ, и мѣрките, които ще има да се взематъ, цялятъ едно и сѣщо. Има, напр., нѣкои стопани, които могатъ да се явятъ и въ качеството си на земледѣлски стопани, и въ качеството си на занаятчийски стопани. Тѣ не биха могли да се възползватъ отъ постановленията и на двата закона, а ако законитѣ бѣдатъ обединени и се създаде единъ общъ законъ, би могло облекченията, които ще се дадатъ на всички стопани, да задоволятъ и тѣхъ.

Повдигнаха се, както казахъ, важни, интересни и сериозни въпроси въ връзка съ общото положение на страната, съ кризата, причинитѣ за кризата и т. н. Разбира се, на насъ не е поставенъ въпросътъ да търсимъ причинитѣ на кризата, която е раздрусала изъ основи нашето стопанство. Но все пакъ и азъ — както това направиха други — се считамъ длъженъ да спра за единъ моментъ вниманието ви върху този въпросъ.

Посочиха се много причини. Едни считатъ, че причина за сегашното стопанско състояние на страната, това е свръхпроизводството на материалнитѣ блага, създадено вследствие развитието на индустрията, вследствие прилагане новитѣ начини и сръдства за производство и т. н. Други мислятъ, че причината е неравномерното разпредѣление на златото. Трети считатъ, че причина е липсата на чужди пазари за нашитѣ произведения. Естествено е, всички тия условия способствуватъ, за да се стигне до това тежко положение. Споредъ насъ, обаче, не тия сж основнитѣ причини за създаване на сегашното положение. По-дълбоки и по-основни сж причинитѣ, които създадоха тия именно последици. Ние, социалиститѣ, намираме, че основнитѣ и дълбоки причини за сегашното състояние се коренятъ въ характера и системата на капиталистическото устройство. Не е за пренебрегване и фактътъ — и не можемъ да се абстрахираме отъ тия условия — че кризата бушува и действително съществува при наличността на произведени обилни материални блага. Отъ една страна натрупани стоки, отъ друга страна, голѣма маса работнически свѣтъ въ безработица и незадоволенъ въ своитѣ нужди. Очевидно е, това основно противоречие създава условията за по-нататъшното развитие на кризата. Развитието на капиталистическата система и на капиталистическото устройство доведе именно до тия голѣми основни противоречия. Новитѣ стопански, новитѣ производствени сили — усвършенствуването на машината, рационализацията на производството, вмѣкването въ производството на нови сили, електрически и други — вмѣсто да създадатъ благоприятни условия за труда, създадоха тия именно последици, които се изразиха въ голѣмата безработица. Вмѣсто съ усвършенствуванитѣ сръдства за производство да се намала работниятъ денъ и да се подобри положението на работническата класа, дойде обратното — намаляние на работническитѣ заплати, намаляние на работата изобщо и изхвърляне хората на труда отъ производството. Ето въ какви голѣми противоречия изпадна капиталистическото устрой-

ство на капиталистическата система на производство, които противоречия сж основната причина за днешната свѣтовна криза.

С. Димитровъ (раб): Вие противъ капиталистическата система ли сте?

К. Лулчевъ (с. д): Кризата не е една случайност, кризата е неотмѣнниятъ, неотлѣжниятъ спътникъ на капиталистическото развитие. Кризата, вследствие на характера на капиталистическото стопанство — че то се импулсира отъ единствения мотивъ, печалбата, безъ да държи смѣтка за голѣмитъ обществени интереси — се явява като едно, периодическо явление и е, както казахъ, непрекъснатъ и неотлѣженъ спътникъ на капиталистическата система.

К. Русиновъ (раб): И тая криза ли е периодическа?

К. Лулчевъ (с. д): Ние не сме сега за пръвъ път въ такава стопанска криза. И другъ пътъ стопански кризи сж заливали свѣта и тѣ се явяватъ периодически тъкмо поради капиталистическата система на производство. Развиха се събития, които дойдоха да ускорятъ и да усилятъ тая криза, но всичко стана върху единъ фонъ, въ основата на който е системата на капиталистическото развитие. И заради това ние считаме, че голѣмиятъ въпросъ за изходъ отъ сегашното стопанско положение е: създаването на едно планоно организирано стопанство, въ което анархията на производството и анархията въ разпредѣлението ще бѣде избѣгната. Работникътъ не може вече да остане само единъ производител; работникътъ не е само машина за производство; работникътъ не е частъ отъ машината за производство — работникътъ е живъ творецъ и той живъ творецъ трѣбва да получи това, което създава неговиятъ трудъ. Обратно на досегашното, когато работникътъ, който създава материалнитъ блага, е лишенъ отъ тия материални блага, едно здраво организирано планоно стопанство ще защити голѣмитъ интереси на труда, анархията въ производството ще бѣде премахната.

К. Русиновъ (раб): Може ли въ едно буржоазно общество да има планоно производство?

К. Лулчевъ (с. д): Достатъчно ясно се изразявамъ азъ. . .

А. Канитановъ (з): (Къмъ К. Русиновъ) Евангелието прочетъ, отче, да видишъ дали може!

К. Лулчевъ (с. д): Достатъчно ясно се изразявамъ азъ, за да може да се разбере, че ако капиталистическото стопанство въ своята основа не може да създаде благоприятни условия за труда, планоно организираното стопанство ще замѣни тая система и ще разреши тѣзи голѣми проблеми. Това е въпросъ не малъкъ — въпросътъ е за голѣмитъ интереси на труда. Защото, г. г. народни представители, не всичко е отъ капитала и не всичко може да принадлежи на капитала. Тоя капиталъ трѣбва да бѣде вложенъ въ служба не на отдѣлни групови интереси — тоя капиталъ, като обществено благо, трѣбва да бѣде вложенъ въ служба на голѣмитъ обществени интереси. Всичко, обаче, е отъ труда и, бихъ могълъ да река, всичко трѣбва да е на труда.

Споредъ насъ, това е голѣмата проблема, която стои предъ свѣта. Въ тоя пътъ и въ тоя ходъ има да върви развитието на стопанството. Ония малки наченки на нововъведения въ стопанството, на подобрения въ стопанството, които ние наблюдаваме днесъ, посочватъ, че това преминаване отъ досегашната система на капиталистическо устройство къмъ едно планоно организирано трудово стопанство е въ ходъ и че това не е само едно желание на социализма и на социалисти, но че това планоно трудово организирано стопанство ще дойде като резултатъ на общото развитие на стопанството въ свѣта.

Г. г. народни представители! Това не значи, обаче, че мѣрки не могатъ и не бива да се взематъ още отсега за подобрене на сегашното положение.

Другиятъ фактъ, другата причина, която повлия извънредно много за затѣгане на сегашното състояние, е войната. Ние, безспорно, наблюдаваме двѣтѣ голѣми прояви на капитализма, сѣдбоноснитъ негови прояви — войната и кризата. Това е предѣлътъ, до който е достигналъ до днесъ капитализмътъ. Мнозина считаха, че войната е една необходимостъ, че войната е едно срѣдство за разрешаване на конфликти и недоразумения между отдѣлни народи. Войната, такава, каквато бѣше — днесъ всички

трѣбва да се обединимъ въ това разбиране — не бѣше нищо друго, освенъ едно срѣдство за стопанско надмощие. Въпроситъ за освобождаване народи, за свобода на малцинства, за освобождаване държави, територии и т. н. — всичкитъ тѣ бѣха явнитъ манифестации, задъ които стоеше скрита голѣмата целъ, голѣмиятъ мотивъ на войната.

Завършкътъ на войната сѣщо така потвърждава тая мисль; договоритъ отъ войната товѣрждаватъ тая мисль. И днесъ не само че свѣтътъ не е предъ разрешението на въпроситъ, които бѣха поставени преди войната, но свѣтътъ наново е настрѣхналъ и върви къмъ нови и голѣми въоръжения. Договоритъ за миръ, съ новитъ държави, съ изкуственитъ граници, съ репарации, съ контрибуции, съ всички ония задължения, които се възложиа върху победенитъ народи, показватъ голѣмата принципна база и основния характеръ на мотивитъ за войната. Това всичко допринесе за сегашното състояние на нѣщата.

Това, обаче, налага на насъ, които се намираме при едни особено тежки и мѣчни условия, да търсимъ срѣдствата и начинитъ, ако не за коренното излѣкуване на сегашното състояние, то за подобрене на положението ни и за подобрене положението на ония, които влагатъ собствения си трудъ въ стопанството.

Нашето земледѣлие сѣщо така се намира въ едно тежко положение. Нашето земледѣлско стопанство нѣма пазари за своитъ произведения. Ние изгубихме много отъ международнитъ пазари. Лесно е да се казва, че кризата ще бѣде премахната, ако се намѣрятъ чужди пазари за нашитъ земледѣлски произведения. То е много право: щомъ се намѣроятъ чужди пазари за нашитъ земледѣлски произведения, ние ще имаме едно подобрене на земледѣлското ни стопанство. Чужди пазари за нашитъ земледѣлски произведения ние имаме; тия пазари, обаче, ние изгубихме и ги изгубихме по причина и вследствие на войната. Нашето земледѣлско стопанство въ този видъ, който има сега, така разкъсано, така раздробено, така малко, е негодно да произвежда и да се бори съ голѣмитъ, машинизирани вече, стопанства на други държави, въ които и голѣми капиталъ е навлѣзълъ, въ които и нови модерни срѣдства за производство сж приложени, въ които и производството е увеличено и производственитъ разходи сж намалени. Нашето земледѣлско стопанство не може да удържи на конкуренцията на чуждитъ голѣми земледѣлски стопанства. И затова за нашето земледѣлско стопанство стои не само въпросътъ за облекченията, които можемъ днесъ да му дадемъ по отношение неговитъ задължения, но стои и голѣмиятъ въпросъ за неговата реорганизация. Разпокъсването на нашето земледѣлско стопанство — разпокъсване, което вече достигна до крайния предѣлъ — прѣчи на развитието на земледѣлското производство у насъ, и подобно на другитъ области на производство, сѣщо и въ областта на земледѣлското стопанство ние ще имаме да минаваме единъ етапъ, при който отъ личното, индивидуалното стопанство, да се мине къмъ общото — кооперативно или колективно — стопанство. Това е сѣщо така голѣма проблема, която стои предъ нашето стопанство.

Войнитъ ни завесаха много тежести и тѣ сж, които донасятъ и усилятъ мѣчнотитъ. Всичкитъ ония срѣдства, които българскиятъ народъ по силата на договоритъ трѣбва да плати и е платилъ и има още да плаща за водене на войната и като тежести отъ войната, които срѣдства възлизатъ на десетки милиарда, ако ние бихме могли да спестимъ, да запазимъ за нашето стопанство, бихме били несъмнено въ по-добро и по-изгодно положение.

Азъ искамъ да се спра само съ нѣколко думи върху законопроекта, който ни е представенъ. Първиятъ въпросъ, който има да се разрешава и който се поставя при разглеждането на законопроекта, това е въпросътъ за размѣра и за качеството на задълженията. Понеже законопроектътъ се спира върху задълженията, ние ще трѣбва да видимъ, преди всичко, размѣра на тия задължения и отъ какво произлизатъ тѣ.

Г. г. народни представители! Ние нѣмаме и днесъ достатъчно данни, за да кажемъ и да посочимъ на каква цифра възлизатъ задълженията на българския стопанинъ къмъ частнитъ негови кредитори. Ако можемъ да посочимъ цифрата на задълженията му къмъ държавнитъ и обществени учреждения и банки, цифрата, на която възлизатъ задълженията му къмъ частнитъ кредитори, не може да се посочи. Лансира се, сочи се цифра, обаче едно проучване по този въпросъ ние досега нѣмаме. Азъ считамъ, че бѣше възможно отъ нѣколко месеца насамъ да се направи едно анкетиране на тия задължения, за да можемъ да видимъ не само колко сж тѣ, но и отъ какво произ-

лизатъ. Отъ частичнитѣ проучвания и отдѣлни сведения, които се явяватъ предъ обществото, въ печата и другаде, се вижда, че тѣ възлизатъ на една голѣма цифра и че една голѣма частъ отъ тия задължения не сѫ нищо друго, освенъ натрупани, капитализирани лихви. Ако голѣмитѣ задължения на българския стопанинъ сѫ отъ натрупани, капитализирани лихви върху първоначалнитѣ му задължения, естествено е, че въпросътъ се слага решително и ние ще трѣбва да търсимъ решителни методи и срѣдства, за да може да се получи едно разрешение. Но, за съжаление, както казахъ, ние нѣмаме тия данни, ние нѣмаме тия цифри и можемъ само да говоримъ по предположения или по частични сведения.

Първата мѣрка, която законопроектътъ за облекчение на длъжницитѣ предвижда, това е разсрочване на задълженията и откупване на обявенитѣ вече за проданъ имоти на длъжника. Трѣбва да отбележа, че законопроектътъ се намѣсва въ тая материя въ единъ моментъ, когато длъжникътъ е стигналъ вече до сѣдната-изпълнителъ и когато неговиятъ имотъ е обявенъ на проданъ. Това, което законопроектътъ предвижда, то е, че длъжникъ, на който имотитѣ сѫ обявени на проданъ, може седемъ дни преди деня на продажбата да поиска спиране на тая продажба и разсрочка на своитѣ задължения.

Каква разсрочка законопроектътъ дава и при какви условия се дава тая разсрочка? Първото условие, за да може единъ длъжникъ да спре продажбата на имота си, е, седемъ дни преди деня на продажбата да внесе 10% отъ своя дългъ и всѣки шестъ месеца да внесе наново по 10% отъ дълга си.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че това постановление на законопроекта не разрешава въпроса. Облекчение тоя пунктъ отъ законопроекта на тия длъжници нѣма да даде. Ако ние искаме отъ длъжника въ продължение на първата година, когато той е поискалъ разсрочка на своитѣ задължения, да изплати 30% отъ тия си задължения и да продължава по-нататъкъ да изплаща останалата частъ отъ задълженията си, очевидно е, че резултатъ отъ тая разсрочка нѣма да се получи. Длъжникъ, който би могълъ да внесе въ първата година на разсрочката си 30% отъ своето задължение, азъ мога решително да кажа, че такъвъ длъжникъ нѣма нужда отъ облекчения на законопроекта. И затова считамъ, че тия облекчения, които по тоя пунктъ на законопроекта се даватъ, нѣма да дадатъ желанитѣ резултати.

Преди всичко, сроковетѣ сѫ малки. Въ продължение на седемъ дни преди продажбата, при сегашното състояние на нашето стопанство — което не може да покрие разходите си, което е дефицитерно стопанство, което не може да даде издрѣжка на стопанина — никой длъжникъ не може да внесе 10% отъ своя дългъ. Никой длъжникъ при тия условия не може да внесе следъ първитѣ шестъ месеци още 10% отъ задълженията си и следъ вторитѣ шестъ месеци — нови 10%.

Г. г. народни представители! Ние поддържаме, че тоя пунктъ на законопроекта трѣбва да бѣде кореноно преобразенъ, като се създадатъ възможности за по-голѣми улеснения, чрезъ по-дълга разсрочка и чрезъ по-малки вноски, та да може тия, които биха пожелали да се възползватъ отъ разпорѣжданията на тоя пунктъ отъ законопроекта, действително да получатъ тия облекчения. Трѣбва да се предвидятъ по-дълги разсрочки и по-малки вноски, за да могатъ тия, които биха пожелали да се възползватъ отъ нареждането на тоя членъ отъ законопроекта, да получатъ тия облекчения. Ако остане така, както е, само една малка частъ отъ длъжницитѣ биха се възползвали отъ тия постановления на законопроекта.

Второто, което законопроектътъ дава, това е изкупуването на продаденитѣ вече имоти. Изкупуването става по опредѣлена база и по опредѣленъ начинъ, но само на имоти, продажбата на които е станала отъ 1 януарий 1930 г. насамъ. Вие знаете, г. г. народни представители, че и въ миналото тукъ, въ Народното събрание, много пжти сѫ изнасяни факти, отъ които се е виждало, че имотитѣ на много земеделски стопансва сѫ били продавани на безценница. Ние имаме тукъ случаи, да бѣдатъ посочени земи на земеделски стопани, продадени по 200 л. декартъ; нѣкои отъ тия продажби сѫ станали преди 1 януарий 1930 г. Питамъ се сега: кой е мотивътъ, коя е причината да бѣде опредѣленъ тоя предѣленъ срокъ — 1 януарий 1930 г. — и да не бѣде взета една дата, малко по-назадъ? Азъ считамъ, че и въ тоя пунктъ законопроектътъ трѣбва да получи едно измѣнение.

И третата реформа, която съдържа законопроектътъ, това е съдебната ликвидация на задълженията. Погледната

общо, съдебната ликвидация на задълженията се явява единъ начинъ за облекчаване на длъжницитѣ, обаче съдебната ликвидация, тъй както е постановена въ законопроекта, изисква тоже известни условия, на които длъжникътъ трѣбва да отговаря, за да може да се ползува отъ съдебната ликвидация, това е: пасивътъ на длъжника да надминава неговия активъ.

Г. г. народни представители! Поставенъ тъй тоя въпросъ, може да се поддържа, че действително длъжници, които иматъ пасивъ по-голѣмъ отъ актива, трѣбва да бѣдатъ облекчени. Обаче масата длъжници въ нашето стопанство — и земеделско и градско — иматъ винаги актива си по-голѣмъ отъ пасива: притежаватъ имоти, които не даватъ доходи или даватъ недостатъчно доходи; притежаватъ земи, които тоже не даватъ достатъчно доходи; притежаватъ къщи, които не даватъ достатъчно доходи. Всичко това прѣчи на такива едни длъжници да се възползватъ отъ съдебната ликвидация. Единъ длъжникъ, напр., който би притежавалъ за 300 или за 400 хиляди лева недвижими имоти — земи, къщи, сгради и пр. — не би могълъ да се възползува отъ съдебната ликвидация по законопроекта по единъ свой дългъ, да кажемъ, отъ 50.000 л., защото неговиятъ активъ превъзшава пасива му. А азъ считамъ, че тукъ е основната грѣшка на законопроекта и намирамъ, че тукъ именно законопроектътъ трѣбва да претърпи също така едно преобразование, едно подобрене въ смисълъ, че отъ съдебната ликвидация по законопроекта ще се ползуватъ всичкитѣ длъжници, безъ да се гледа на това, по-голѣмъ ли е активътъ или е по-голѣмъ пасивътъ.

Това, което законопроектътъ предвижда при съдебната ликвидация, то е намаление на задълженията до 30%. Г. г. народни представители! Безспорно, тая мѣрка не е безъ значение, както за общото състояние на стопанството, за положението на страната, така и за отдѣлния стопанинъ; но при сегашното състояние, при сегашното положение, когато вие имате доброволни съглашения между кредитори и длъжници вече съ 40% и съ 50% намаление на задълженията, това намаление съ 30% се явява вече съвършено незадоволително. Всѣки кредиторъ днесъ би се съгласилъ да ви даде безъ съдебна ликвидация 40—50% намаление на задължението, стига да му бѣдатъ гарантирани останалитѣ вземания. Въ тоя пунктъ законопроекта стои много назадъ и азъ бихъ искалъ облекчението, което ще се дава на длъжницитѣ, да бѣде дадено общо на всички длъжници въ размѣри, отъ които да се почувствува това облекчение. Ако единъ длъжникъ би могълъ по частно споразумение да получи отъ своя кредиторъ едно облекчение отъ 40—50%, очевидно е, че той нѣма да има нужда и не ще пожелае да се ползува отъ закона, който ние му поднасяме, като една мѣрка за облекчение неговото положение.

Съществува единъ принципенъ въпросъ. Той е въпросътъ не за облекчаване задълженията, а за опрощаване задълженията. Нѣма какво да се убеждаваме тукъ, за всички насъ е известно положението на нашето стопанство и нѣма какво да се мотивираме, че е крайно необходимо едно кореноно облекчение на задълженията на нашитѣ земеделски и други стопани. Стопанството, въ всичкитѣ негови форми въ нашата страна, не може да задоволява и затова потребно е действително да се направи една решителна крачка, съ едно кореноно, съ едно радикално облекчаване задълженията на стопанитѣ.

И четвъртото постановление — безъ да се спирамъ на другото постановление, което дава инициативата въ рѣшетъ на кредитора — четвъртото и, бихъ рекълъ, единичното категорично постановление на законопроекта, това е разпорѣждането за намаление процента на лихвата. Лихвата за тѣзи задължения, които ще бѣдатъ изплатени по реда на тоя законопроектъ, се намалява, споредъ него, на 8%.

Г. г. народни представители! Въпросътъ за лихвата, въпросътъ за лихварството у насъ стои неразрешенъ толкова време. Ние нѣмаме днесъ едно проучване — като изключимъ проучването, което Българската земеделска банка прави преди близо 30 години — на въпроса за лихварството. Обаче единъ процентъ на лихва, какъвто съществува днесъ, отъ 10—12%, който се повишава подъ различни форми и по разни начини до 14 и 16%, такъвъ процентъ на лихва нашето стопанство, и градско, и селско, не може да понесе. Затова ние считаме, че тѣзи задължения, които имаме да уреждаме по настоящия законъ, за които ще дадемъ облекчение, за които ще дадемъ намаление, лихвата ще трѣбва да бѣде сведена до онзи минимумъ, който би могълъ да бѣде понесенъ отъ нашето стопанство. Тоя минимумъ, при днешното състояние на

Стопанството, при днешните доходи на стопанството, при днешното положение на нашия стопанин, в никой случай не може да бъде качен надъ 5—6%, 8% лихва за досегашните, старите задължения, които ще уреждаме, е извънредно тежък за уреждане дълговетъ на стопанството.

Като става дума за лихвата и за нейния процентъ, азъ има да добавя, че макаръ да съществува единъ законъ за преследване лихварството, много кредитни учреждения заобикалятъ тоя законъ, като повишаватъ процента на лихвата по изкуственъ начинъ. Комиссионитъ съществуватъ и днесъ при изчисление на лихвата въ много кредитни учреждения. Азъ не зная докога ще продължава това, но считамъ, че ако ние имаме голъмата задача да туримъ редъ, да туримъ начало на подобрене положението на нашето стопанство, ние тукъ тръбва да бъдемъ решителни, смъли и категорични. Подъ никаква форма, при никакви условия, по никакви причини въ никое учреждение, държавно или частно, лихвата не може да бъде повишена отъ определения въ закона процентъ. Това изрично постановление тръбва да бъде вмъкнато въ законопроекта, който днесъ разискваме, да го има, за да се спаси действително стопанството отъ голъмия процентъ на лихвата. Защото ако при едни заеми имате лихва 8% и ако на тая лихва имате само 1% комисионна, лихвата ви се удвоява — това, което законътъ не позволява, но което е практика.

Има и още единъ въпросъ: разпорежданията на законопроекта засъгатъ задължения и къмъ частни кредитори, но тия разпореждания не се докосватъ до задълженията къмъ държавнитъ банки — къмъ Земледѣлската банка, къмъ Народната банка и т. н. Ако задълженията къмъ тия държавни и обществени банки не сж докоснати, ние се питаме: какъ ще бъдатъ уредени тия задължения на длъжницитъ къмъ тия държавни кредитни институти? Очевидно тоя въпросъ не е разрешенъ и тръбва сжко така да получи разрешение.

Въ законопроекта за закрила на земеделѣца-стопанинъ се предвиждатъ единъ минимумъ на неотчуждаеми имоти — известно число декари земя не могатъ да бъдатъ отчуждавани, не могатъ да бъдатъ продавани за задължения въ полза на кредиторитъ. Това е безспорно една мърка, която ще запази земеделѣското стопанство, която ще му гарантира единъ обектъ земя за неговото развитие. Но ако това положение е вмъкнато въ законопроекта за закрила на земеделѣца-стопанинъ, ние не го виждаме въ този законопроектъ за облекчение длъжницитъ.

Министъръ Д. Върбеновъ: Това сж общи разпореждания на законопроекта за облекчение длъжницитъ.

К. Лулчевъ (с. д): Напр. въ този законопроектъ не съществува въпросъ за определенъ размъръ неотчуждаема собственостъ на занаятчията или на работника. Азъ мисля, че тия работи сж пропуснати. А тѣ не биха били пропуснати, ако и двата законопроекта, които сж внесени въ Народното събрание, бѣха обединени въ единъ голъмъ законопроектъ, общитъ постановления на който да се отнасятъ еднакво до всички стопански категории.

Г. г. народни представители! Безспорно е, че въ законопроекта могатъ и тръбва да бъдатъ вмъкнати нѣкои нови разпореждания. Всичко онова, което ще бъде въ услуга на голъмата идея за облекчаване положението на стопанина, тръбва да намѣри изразъ въ този законопроектъ. Обаче ние считаме, че ако тоя законопроектъ, макаръ и отдѣленъ, бъде оформенъ като законопроектъ, откъснатъ отъ общото състояние на нашето стопанство, той нѣма да разреши въпроса. Ние считаме, че за да се получи облекчение въ положението на стопанина, ще тръбва да се тръгне въ пътя на една редица мѣроприятия и реформи, които да засегнатъ всички възможни въпроси, които днесъ тежатъ на българското стопанство. Ни жде досега ние не намѣрихме — макаръ че толкова пъти е повдиганъ въпросъ, макаръ че публично е изнасянъ, макаръ че акции сж предприемани — никъде, казвамъ, не намѣрихме разрешение на въпроса за наемитъ на занаятчий, търговци и т. н. Както знаете, занаятчий и търговци сж предприемали и предприематъ акции за намаление наемитъ на тѣхнитъ магазини, обаче тия наеми и до днесъ стоятъ такива, каквито сж били. Каквито и облекчения да дадемъ ние на нашето градско стопанство — разбирамъ занаятчийско и работническо — не дадемъ ли му облекчение на неговитъ наеми, всички други облекчения, които ще му дадемъ, ще бъдатъ погълнати отъ наемитъ, които занаятчий и работници плащатъ.

Стоятъ неразрешени сжко така и други въпроси — напр., въпросътъ за съобразяване ценитъ на земеделѣскитъ произведения съ ценитъ на индустриалнитъ произведения. Голъмата мъчнотия за земеделѣското стопанство идотъко отъ голъмата разлика между ценитъ на земеделѣскитъ произведения и ценитъ на индустриалнитъ произведения. Тукъ ние искаме да видимъ голъмата намѣса на държавата като стопанска организация. Ние всички чакаме отъ държавата, всички искаме отъ държавата, по новитъ времена, новитъ условия, при които се развива общественитъ и стопанскитъ животъ, налага нови задачи на държавната организация. Въ реда на голъмитъ мѣроприятия, които ще тръбва неминуемо да бъдатъ прокарани, стои разрешението на данъчния въпросъ. Той е тамъ, гдето си бѣше преди години. Нито той е разрешенъ, нито пъкъ е разрешенъ въпросътъ за глобитъ върху данъцитъ. Всичко това тежи върху стопанството и спъва неговото развитие.

Стои откритъ въпросътъ за организацията на нашето общо стопанство, за организиране размѣната у насъ на тютюна, на газта, на солта, на маслото. Всички тия въпроси стоятъ открити и тѣ не могатъ да не бъдатъ разрешени заедно съ голъмитъ въпроси, които ще бъдатъ разрешавани, за да се достигне до едно облекчение.

Всѣко мѣроприятие, което ще бъде откъснато отъ общия редъ на тия голъми мѣрки, които тръбва да се взематъ, нѣма да даде своитъ резултати.

Най-после, стои откритъ въпросътъ за уреждане на работническата заплата; въпросътъ за уреждане помощитъ на безработнитъ; въпросътъ за осигуровка на земеделѣци, на работници, на занаятчий; въпросътъ за гарантиране тѣхното утрешно съществуване; въпросътъ за облагане доходитъ и капиталитъ и т. н. и т. н. Въ разрешението на тия голъми въпроси ние намираме възможността за облекчения, които тръбва да станатъ, за да се получатъ действително резултатитъ, които всички чакаме. Както виждате, въпроситъ сж важни и сериозни и ние бихме искали, така поставени тия въпроси, сж огледъ на голъмитъ нужди на нашето стопанство, да получатъ едно разрешение, което ще даде ония резултати, които всички чакаме.

Всѣко отдѣлно стопанство не може да стои изолирано. Въ общия редъ на голъмитъ мѣрки, които ще тръбва да се взематъ, ние ще тръбва да намѣримъ възможноститъ за облекчение на стопанството. Азъ се надѣвамъ, че ние бихме могли да намѣримъ тия мѣрки при голъмото съзнание, което всички имаме за тежкото положение, въ което се намира страната. Трѣбва, обаче, да кажа: мѣроприятия, които нѣма да зачекнатъ дълбоко основитъ на организацията на нашето стопанство; мѣроприятия, които нѣма да дадатъ едно преобразование въ устройството на нашето стопанство, за да гарантиратъ това стопанство и да му се създадатъ перспективи за развитие, ще останатъ безплодни. И затова нашето желание е: въ този моментъ на тежко и мъчно съществуване тръбва да се предприематъ мѣроприятия радикални и смѣли. Ние тръбва да вървимъ само изъ този пътъ на смѣли и радикални мѣроприятия за подобрене и облекчение на стопанското положение въ страната. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Анастасъ Капитановъ.

А. Капитановъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Поставенъ е на разглеждане единъ отъ важнитъ законопроекти на блоковото правителство. Отъ редъ месеци, отъ когато Камарата заседава, отъ всички страни се намира да бъдатъ внесени законопроекти, които да облекчатъ както земеделѣца-стопанинъ — което става съ законопроекта, който гласувахме вече на първо четене — така сжко и останалитъ длъжници, което става съ този законопроектъ за облекчение изобщо на длъжницитъ.

Безспорно, и двата тия законопроекта иматъ едни и сжщи мотиви — облекчение на ония, които сж затруднени, облекчение на онѣзи, които не могатъ да излѣзатъ отъ безизходното положение, въ което се намиратъ, безъ интервенцията, безъ намѣсата на държавата. Съ тия два законопроекта ние целимъ да дадемъ облекчение на двата главни стопански клона въ България — отъ една страна, земеделѣцитъ-стопани и, отъ друга страна, ония словесъ отъ широкитъ народни маси — занаятчий и работници — които не засъга първиятъ законопроектъ, като се включатъ въ рамкитъ на този вторъ законопроектъ.

Както виждаме от мотивите на този законопроект, въ продължение на много години, длъжникът, оставен на произвола на съдбата, е изнасял въ затруднение и е търсил помощта на кредитора, който, алчен да използва затрудненото му положение, е злоупотребявал. Имаме такива голъми злоупотреби с това затруднено положение на длъжника, че ако започнат да се изброяват, знаем, че на мнозина коситъ ще настръхнат, защото, когато дойде деня да се протестира запис на заповедъ, длъжникът се намира под голъмата заплаха на кредитора.

Трѣбва да забележа, г. г. народни представители, че нашиятъ гражданинъ, билъ той отъ село или градъ, е свикналъ да посрѣща своитъ задължения на сроковетъ. Обратното стана отъ нѣколко години насамъ, но не поради нежелание да се плаща, а поради невъзможностъ да се плаща. И когато дойдѣше падежътъ, длъжниците винаги се принуждаваха да подпшаватъ записи съ неимовѣрно голъми лихви, които често пѣти удвояваха сумата. Така се дойде въ миналото до закона за борба противъ лихонимството, който, макаръ да предвиждаше тежки санкции за ония, които вземаха голъми лихви и го нарушаваха — всѣки почти нарушителъ отиваше въ затвора — все пакъ не можа да постигне своята целъ. И ние днесъ се намираме предъ една дилема при разрешаването на въпроса, какъ да излъземъ отъ това положение, когато въ продължение на осемъ години никой не помисляше за затрудненията, които настѣпваха чась по чась, денъ по денъ, въ нашето селско стопанство и за занаятчиитъ въ градоветъ.

И когато днесъ правителството на Народния блокъ идва съ тия законопроекти да подобрява хала на ония, които сѣ пострадали въ случая, които сѣ били въ затруднено положение, за да могатъ да излъзатъ отъ него, ние разчитаме пѣти, който осемъ години бѣше затрѣняванъ. Осемъ години нашиятъ управникъ не искаше да обърне погледа си къмъ ония, които страдаха и се молѣха за помощъ. Днесъ отвсѣкъде се казва: „Дайте да помогнемъ“, но мѣчно се помага изведнѣжъ. Днесъ тия редица законопроекти — два отъ които вече сѣ сложени на разглеждане, внесени е вече и третиятъ законопроектъ, за превантивния конкордатъ, а наскоро ще бѣде внесенъ и четвърти законопроектъ, който ще уреди сдѣлките за едрия земеделски инвентаръ — ценятъ да облекчатъ изобщо длъжниците. Но, казвамъ, единъ пѣти затрѣняванъ, заприщванъ осемъ години, не може въ продължение само на осемъ месеца, или дори въ по-малко отъ осемъ месеца, да бѣде разчистенъ тѣй, както нѣкои искатъ.

Така че съ този законопроектъ, който разглеждаме днесъ, нашата целъ е да помогнемъ на ония, които не се засѣгатъ отъ законопроекта за земеделския стопанинъ, който мина на първо четене. Азъ не виждамъ никаква разлика въ мотивитъ, които сѣ извикали на животъ законопроекта за закрила на земеделъца стопанинъ и законопроекта за облекчение на длъжниците. Но въ сравнение съ първия законопроектъ, въ сегашния има една голъма разлика, която трѣбва да се отстрани. Трѣбва да се уеднаквятъ двата законопроекта, затуй, защото азъ считамъ, че въ законопроекта за закрила на земеделъца стопанинъ, макаръ и кратъкъ, даваме единъ мораториумъ, единъ отъ дихъ на длъжниците, за да могатъ да си починатъ и да се възползватъ отъ привилегиитъ, които имъ се даватъ съ законопроекта. Азъ моля г. министра на правосѣдието да се съгласи да се измѣни и допълни въ комисията този законопроектъ така, че да го уеднакви съ законопроекта за закрила на земеделъца стопанинъ, като и въ него предвидимъ единъ кратъкъ мораториумъ за длъжниците. Азъ смѣтамъ, че така, както е предвидено въ законопроекта, като почнете отъ чл. I и нататъкъ, длъжниците ще трѣбва да бѣдатъ запасени съ известни суми, които трѣбва да депозиратъ, и отъ друга страна трѣбва да обезпечатъ реално кредитиритъ си.

Г. г. народни представители! Отъ този законопроектъ, тѣй както е сложенъ сега на разглеждане, ние даваме право да се ползватъ само онѣзи, които, бихъ казалъ азъ, сѣ вече удавили, затова защото въ текста на чл. 7 е казано, че ще се ползватъ отъ този законопроектъ само тѣзи, на които пасивътъ надвишава актива. И ако ние ще се притечемъ на помощъ на онѣзи, които вече иматъ толкова много задължения, че не могатъ да ги покриватъ съ актива, който имъ е останалъ въ имуществата и друго, какво ще стане съ другитъ, които сѣ били малко по-внимателни, които сѣ били малко по-предвидливи, но които все пакъ иматъ задължения, като държатъ обаче едно равновесие, т. е. пасивътъ имъ е равенъ на актива или пѣкъ е по-малъкъ отъ актива? Съ какво право единъ такъвъ по-предвидливъ стопанинъ ние бихме го лишили отъ облагитъ на законопро-

екта, ние бихме му казали: понеже твоитъ имоти струватъ повече отъ задълженията ти, то ние не ти даваме правото да се ползвашъ отъ законопроекта? Смѣтамъ, че целта на законопроекта не е да помогне само на тѣзи, които сѣ удавили и на които и безъ това кредиторитъ ще направятъ отстъпка, защото не могатъ да взематъ онова, което сѣ имъ дали. Защото, щомъ като активътъ е по-малъкъ отъ пасива, безспорно, автоматически следва намалението на дълга, щомъ като кредиторитъ не сѣ погрижили на времето да обезпечатъ своитъ вземания.

И тѣй като съ този законопроектъ ние целимъ да облекчимъ длъжниците, азъ смѣтамъ, че съответниятъ текстъ на законопроекта трѣбва да претърпи измѣнения, за да можемъ да дадемъ облаги на всички, които сѣ направили задължения — да се ползватъ отъ тѣзи облаги всички. Но азъ считамъ, че ако ние се притичаме на помощъ на ония стопани, на ония длъжници, на които и безъ това кредиторитъ сѣ наклонни вече да правятъ отстъпки, още повече, правителството, държавата трѣбва да насочи своята интервенция къмъ ония стопанства, които кретатъ, но все пакъ гледатъ да свързватъ двата края. За тѣхъ малко повече трѣбва да се погрижимъ и да имъ дадемъ облаги по законопроекта, безразлично дали иматъ голъми или малъкъ пасивъ. И азъ смѣтамъ, че тѣзи дефекти ще бѣдатъ поправени въ комисията.

Второ, не е вѣрно, че на длъжника, който е предметъ на облаги по настоящия законопроектъ, не се оставятъ неотчуждаеми имоти. Въ чл. 5 на настоящия законопроектъ е казано, че инвентарътъ на стопанина не може да бѣде отчуждаемъ, ако неговата стойностъ е до 25 хиляди лева. Така че и тукъ има една частъ неотчуждаема. Но азъ бихъ молилъ и тукъ законопроекта да бѣде разширенъ, като, вмѣсто „до 25.000 л.“, да бѣде „до 50.000 л.“, за да имаме все пакъ едно съответствие между този законопроектъ и законопроекта за закрила на земеделъца-стопанинъ, споредъ който неотчуждаеми сѣ 40 декара.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, въ този законопроектъ стои една дата, която много ограничава длъжниците, които биха се ползвали отъ този законопроектъ, а именно датата 1 януарий 1930 г. — че длъжниците могатъ да изкупятъ продаденитъ имъ недвижими имоти следъ 1 януарий 1930 г. Азъ бихъ молилъ тази дата да съответствува на датата въ законопроекта за закрила на земеделъца-стопанинъ, а именно 1 януарий 1931 г., въ какъвто случай, всички продажби, които сѣ станали до тая дата, ще се засѣгатъ отъ законопроекта. По този начинъ ще има само крайна дата, а нѣма да има начална дата, както е сега. Другитъ условия, които поставя законопроектътъ за изкупуване на тѣзи недвижими имоти, сѣ достатъчни да опредѣлятъ кога и въ какви случаи може да стане това. Нека не ни смущава това, че не поставяме начална дата, защото, ако се приеме тази дата, както е въ законопроекта, а именно 1 януарий 1930 г., облекченията сѣ само за ония длъжници, на които имотитъ сѣ продадени отъ 1 януарий 1930 г. до влизането на закона въ сила. Въ туй отношение законопроектътъ трѣбва да претърпи едно измѣнение, за да може да облекчи действително положението на длъжниците.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че така както е предвидено намалението въ законопроекта — 30% — то е свършено малко. Ако въ търговския законъ, който е създаденъ въ едно време, когато не е било въ таква затруднено стопанството у насъ, се предвижда, че може да се сключи съдебенъ конкордатъ съ 40%, следователно кредиторитъ да опростятъ 60%, днесъ, когато вече нуждата ни натиска твърде много, когато отъ всѣкъде се искатъ облекчения, когато сме се убедили въ необходимостта да се дадатъ такива и създаваме законъ за облекчаване на длъжниците, азъ мисля, че не бива да туряме този предѣлъ и да казваме, че намалението на дълга не може да надминава 30%, а би трѣбвало да кажемъ, както приехме въ гласувания неотдавна на първо четене законопроектъ за облекчение на земеделъца-стопанинъ, че поситъ задължения отъ длъжниците могатъ да бѣдатъ най-много до 70%. За да има еднаквостъ между законопроекта за облекчение на длъжниците и законопроекта за закрила на земеделъца-стопанинъ, трѣбва и тукъ да се възприеме тая норма, да не се прави въ туй отношение различие между задълженията на земеделъца-стопанинъ и другитъ длъжници, които визири настоящиятъ законопроектъ. Това измѣнение на съответния текстъ отъ законопроекта се налага и поради обстоятелството, че така, както е казано въ императивната форма: „Намалението не може да надминава 30%“, даже и кредиторитъ да искатъ да направятъ по-голѣмо намаление, не ще мо-

гати. Нека дадем възможност, ако кредиторът иска, да може да се правят и по-големи намаления.

Нъкой отъ сговориститѣ: Не се отнема възможността на кредиторитѣ да правятъ по-големи намаления.

А. Капитановъ (з): Да, но тѣзи, които визираща законопроектътъ, съвсемъ не сѫ търговци. Затова нека създадемъ една норма въ закона, отъ която да могатъ да се ползватъ и тѣзи, които не сѫ земледѣлци-стопани или търговци, които визираща търговскиятъ законъ, и положението на които се урежда съ законопроекта за предпазния конкордатъ. Ние ще трѣбва да кажемъ, че платенитѣ задължения могатъ да бждатъ най-много до 70%, а най-малкото намаление ще бжде 30%. Трѣбва да има една такава свобода на движение споредъ волята на длъжника и кредитора, защото ще ставатъ спогодби, споразумения, ще се правятъ договори. Нека съ закона да не преграждаме пътя на тѣзи споразумения, които могатъ да се постигнатъ между кредитори и длъжници, при които споразумения много кредитори ще се съгласятъ да получатъ и по-малко отъ 70% отъ своитѣ вземания. Така ще се даде едно по-големо облекчение, по-чувствително облекчение на длъжниците — това, което се и цели съ законопроекта.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта нищо не се говори за поръчителитѣ, а това е единъ много важенъ въпросъ, който, ако остане така откритъ, ще създаде, може би, много неприятности. Целта на законопроекта е да се даде облекчение на прямия длъжникъ, обаче забравятъ се поръчителитѣ — въпросътъ за тѣхъ стои откритъ. А не уредимъ ли и положението на поръчителитѣ, това значи нищо да не направимъ. Би трѣбвало въ законопроекта изрично да се каже, че поръчителитѣ се ползватъ отъ сѣщитѣ облиги, които се даватъ на длъжника. И азъ моля комисията, която ще разгледа законопроекта, да има предъ видъ и това.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че лихвата, така както е определена въ законопроекта, би могла да бжде намалена. И ако днесъ банцитѣ, въ които стоятъ грамадни спестявания, безъ да могатъ да се пласиратъ, търсейки пласментъ на капиталитѣ, които стоятъ мъртви въ тѣхъ, сами намаляватъ лихвата, ние, които искаме да облекчимъ длъжниците, да ликвидираме едни консомирани вече пласменти, бихме могли да намалимъ лихвата и подъ 8%, още повече, че това ще бжде за отсѣга нататъкъ. Азъ смѣтамъ, че ако намалимъ лихвата, почувствително ще облекчимъ ония, които се нуждаятъ отъ това облекчение, а отъ друга страна никого нѣма да ошетимъ, защото ония, които днесъ търсятъ, както преди малко казахъ, пласментъ на своитѣ капитали, сами се стремятъ къмъ намалението на тия проценти.

Г. г. народни представители! Вѣрно е, че съ тия два законопроекта не се засѣгатъ задълженията — както е визирано въ самитѣ законопроекти — къмъ Народната банка, къмъ Земледѣлската банка и къмъ кооперациитѣ, кредитирани било отъ Централната кооперативна банка, било отъ Земледѣлската банка. Когато се говори по законопроекта за облекчение земледѣлца-стопанинъ, се каза, че наскоро ще бжде измѣненъ законътъ за Земледѣлската банка, като бждатъ намалени лихвенитѣ проценти и като сроковетъ за плащане бждатъ удължени. Така че всичко това, което се третира въ отдѣлнитѣ законопроекти, естествено е, че не може да бжде предметъ само на единъ законопроектъ, защото въ такъвъ случай материята на този законопроектъ ще бжде огромна. Животътъ е много сложенъ и нормитѣ, които го регулиратъ, трѣбва да бждатъ разграничени въ отдѣлни закони, за да бждатъ тѣ по-прегледни и за да може да се вижда ясно каква материя третира и кои обекти обхващатъ. Ако въ този законопроектъ ние бихме смѣсили всички длъжници и всички, които се нуждаятъ отъ подкрепа, това щѣше да представлява една такава голѣма и огромна материя, която ние едва бихме могли да прокараме презъ Народното събрание. Само когато ние разчленяваме тая огромна материя за подпомагане длъжниците въ отдѣлни законопроекти, като едни отъ тѣхъ иматъ за обектъ едни длъжници, а други иматъ за обектъ други длъжници, ще можемъ да дадемъ достатъченъ тиасъкъ на законодателството и само така могатъ да постѣпватъ за разглеждане отъ Народното събрание законопроекти следъ законопроектъ. Разбира се, въ този редъ ние трѣбваше да подпомогнемъ най-напредъ земледѣлца-стопанинъ, който е най-много засегнатъ.

Съ тия нѣколко думи, г. г. народни представители, азъ подканямъ народното представителство да се съгласи този законопроектъ за облекчение на длъжниците,

който ни е сложенъ днесъ на обсъждане, да получи една по-широка форма. И още единъ пътъ подчертавамъ: не направимъ ли ние съответнитѣ измѣнения въ настоящия законопроектъ, за да могатъ и поръчителитѣ и кредиторитѣ да се възползватъ отъ него, азъ смѣтамъ, че съ една трета ефектътъ отъ нашата реформа ще бжде намаленъ.

Г. г. народни представители! И законопроектътъ за закрила на земледѣлца-стопанинъ, и този законопроектъ за облекчение на длъжниците, и законопроектътъ за предпазния конкордатъ, както и бждещиятъ законопроектъ за едрия земледѣлски инвентаръ, който ще бжде внесенъ, целятъ изобщо облекчение на длъжниците, целятъ и нѣщо друго: да се понесе известна загуба, известна рискъ отъ нѣкого. Отъ кого? Отъ длъжниците ли пакъ? Ако ние оставимъ този законопроектъ тъй, както е предложенъ, никой кредиторъ, който добре е охранявалъ своитѣ интереси, нѣма да бжде засегнатъ, защото ако имотитѣ на прямия длъжникъ не стигнатъ, кредиторътъ ще се възползува отъ положението, че задъ него стоятъ двама поръчителни, на които имотното състояние е достатъчно да покрие задължението. Кредиторътъ нѣма да понесе нито стотинка рискъ въ тия решителни времена. А времената, които живѣемъ, изискватъ да се понесе рискъ отъ ония, които иматъ, и които, макаръ че сѫ помагали на длъжниците, макаръ че сѫ помагали на българското общество, все пакъ сѫ успѣли да натрупатъ капитали. Ако тѣ довчера подъ различни форми — на лихви и на комисиони — сѫ успѣли да удвоятъ единъ капиталъ, днесъ вие ще искате рисковетъ да се понесатъ отъ длъжниците и отъ тѣхнитѣ поръчителни ли? Не. И намѣрението на правителството е да се знае, че когато се прокаратъ реформи, като тия, тѣ не могатъ да минатъ надъ облацитѣ, тѣ не могатъ да не засегнатъ никого. Тия реформи, които искаме да бждатъ бързи, радикални и дълбоки — затова защото лѣкуваме единъ боленъ организмъ — ще засегнатъ нѣкой-си; тѣ ще засегнатъ именно тия, които тукъ се визиратъ. И затова нека тия, които ще има да понесатъ риска отъ тия реформи, се въоръжатъ съ достатъчно мъжество, за да посрещнатъ тоя законопроектъ, нека да не вдигатъ шумъ около това, че реформитѣ, които цели правителството на Народния блокъ да прокара съ тоя законопроектъ и съ други, сѫ крайни реформи, защото тѣ сѫ реформи навремени, които животътъ иска и сѫ които правителството на Народния блокъ преследва изпълнението на всичко онова, което има като своя платформа, като своя програма. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Д. Върбенковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който е подложенъ на вашето обсъждане, възбуди голѣмъ общественъ интересъ, което се вижда не само отъ дебатитѣ, които се развива по него тукъ, но и отъ онова, което ставаше преди той да влѣзе на разглеждане въ Камарата: свикваха се редица конференции, въ които участваха мнозина представители на стопанскитѣ слоевия, стана оживена размѣна на мисли, получаваха се изложения и, както знаете, и въ пресата стана една доста оживена размѣна на мисли по поводъ на тоя проектъ. Стопанскитѣ слоевия очакватъ той да бжде прокаранъ, защото иматъ известни облекчения въ затрудненото положение, въ което се намиратъ тѣ днесъ. И ако правителството го внася въ тоя видъ, въ който го имате вие предъ себе си, то е затуй, защото въ своя начинъ на действие то се е вслушвало въ общественото мнение, като е взело актъ отъ всичкитѣ изложения, които сѫ му били дадени отъ стопанскитѣ слоевия у насъ, то е вървѣло по линията на онова, което е могло да стане, на онова, което е било възможно да стане въ дадения моментъ, при наличността на даденитѣ обществени и стопански отношения въ нашата страна, за да се достигне единъ добъръ резултатъ, за да се помогне на България, на страната да излѣзе отъ тая криза, вмѣсто положението да се усложнява или да се разбъркатъ още повече отношенията на стопанскитѣ слоеве въ нашата страна.

И азъ трѣбва да ви кажа сѣщо така, че и дебатитѣ, които се развива въ Събранието по тоя законопроектъ, го издигнаха на една голѣма висота. Ние чуваме отъ всичкитѣ господа, които се изказаха тукъ по законопроекта, да застъпватъ становища, които се следѣха съ внимание, защото, преди всичко, тѣ бѣха една всеобща критика на стопанскитѣ отношения въ страната и въ свѣта, и безъ, споредъ мене, да иматъ една непосредствена връзка съ законопроекта, който внасямъ азъ тукъ на разглеждане.

Въ всеки случай, въ това Събрание ние бѣхме свидетели на единъ голѣмъ двубой — словесенъ, разбира се — въ който се развиха тезитѣ на различнитѣ стопански системи. И вие чухте, даже, ей-сега г. Лулчевъ, който отъ името на Социалдемократическата партия у насъ взема поводъ отъ тоя законопроектъ, за да засегне голѣмитѣ принципи становища на партията, отъ която той изхожда, и да констатира, че въ времето на буржоазното обществено устройство, въ времето на капиталистическото производство, въпреки всичкитѣ усилия на правителствата да изцѣрятъ недѣлитѣ, които тоя строй, това производство има, всички тия усилия се оказали негодни, защото трѣбвало голѣми, радикални мѣрки, за да можело да стане туй изцѣряване. А вие чухте онзи день, че другъ единъ ораторъ, г. Митю Станевъ, излѣзе твърде научно и обосновано да защитава системата на онова стопанство, което комунистѣ иматъ за идеалъ — стопанството на Съветската република — изтъквайки предимствата на това стопанство предъ нашето стопанство и предъ онова на цѣлия свѣтъ, и да кани народнитѣ маси въ България да не вѣрватъ въ реформитѣ, които ние ще направимъ, защото тѣ сѣ палиативи, тѣ сѣ недостатѣчни; само когато свѣтътъ се залѣе отъ този начинъ на стопанисването, който е въ Русия, свѣтътъ ще може завинаги да се излѣкува отъ стопанскитѣ кризи и отъ тая, въ която днесъ е попадналъ.

Г. г. народни представители! Безъ да искамъ да влизамъ въ спорове съ господата, които се изказаха тукъ, азъ си позволявамъ дързостта да извадя нѣколко заключения отъ това, което се каза тукъ. Отъ 120 години насамъ представителитѣ на различнитѣ крайни учения атакуватъ основитѣ на днешното буржоазно общество. Тая стопанска система, която ние наричаме наша и която днесъ е господстваща въ цѣлия свѣтъ, отъ 120 години се атакува страшно, като започнете отъ Сенъ Симонъ, Фурие, Бланки, Марксъ и стигнете днесъ до Сталинъ, Ленинъ и тѣхнитѣ адепти, въ България и въ цѣлия свѣтъ. Но, въпреки тия атаки, въпреки тая възможностъ за критика — което азъ бихъ казалъ, че е едно качество, едно достойнство на тая система — капиталистическата система господствува въ стопанскитѣ отношения, тя регулира отношенията между хората въ свѣта и, благодарение на нея, свѣтътъ достигна до единъ такъвъ голѣмъ напредѣкъ и направи една грамадна крачка по пътя на своето културно, материално и стопанско напредване.

С. Димитровъ (раб): За да дойде до задѣненъ сокакъ.

Министъръ Д. Върбеновъ: Каза се, че въ днешния моментъ икономистѣ въ странство сѣ се обѣркали и не могатъ да дадатъ една рецепта, която да изцѣри тая рана — днешната стопанска криза. Азъ бихъ казалъ, че тая свобода на самокритиката въ днешното общество е единъ белегъ за неговата здравина, че то може въ решителни моменти да отрѣже отъ себе си, да пожертвува за обществения интересъ, да чува критиката отъ своитѣ срѣди, да се съобразява съ крещанитѣ нужди на момента и да вѣрви съобразно съ тѣхъ, безъ да бѣде спъвано отъ догми, отъ фетиши и системи, каквато е тая напр. въ днешна Русия, за която подиръ малко азъ ще си позволя да кажа нѣколко думи.

Г. г. народни представители! Стопански кризи сѣществуватъ отъ хилядолѣтия и голѣми обществени реформатори още отъ древността сѣ се мъчили да излѣкуватъ или да подпомогнатъ обществото въ даденъ моментъ на криза. Стопански кризи не за пръвъ пѣтъ има въ свѣта. Може-би, днешната е най-голѣмата или една отъ голѣмитѣ, защото стопанскитѣ блага, които се разрушиха презъ време на войната и следъ нея, бѣха въ грамадни размѣри, за да се чувствуватъ още послѣдствитѣ отъ това. Но ние вѣрваме, че съ тѣзи реформи, съ усилията на всички обществени слоеве обществото ще може да излѣзе отъ днешното положение на криза, че днешната стопанска система ще излѣзе отъ тая криза още по-здрава, тя и въ бѣдаще ще даде на човѣкството още повече блага и ще го тласка още по-силно по пътя на стопанската култура и на напредѣкъ.

Тѣй шото, г. г. народни представители, когато отъ известни реформи на правителството изъ стопанската областъ се взема актъ, за да се подложи на една всестранна критика цѣлата стопанска система, на която то служи, ние дължимъ да отговоримъ, че тая критика преди всичко не е безпристрастна; че историтѣ не ни е дала една по-висша формация на стопански отношения, къмъ която ние да можемъ да прибѣгнемъ; че свѣтътъ който е виждалъ и

въ миналото такива голѣми кризи, ще може да изживѣе и тая криза и да мине безопасно по-нататѣкъ по пътя на напредѣкъ.

Какво ни противопоставятъ господата, които критикуватъ системата, на която ние стоимъ? Вие виждате, че г. Лулчевъ, стоейки на базата на социалдемократията въ България, бѣше твърде скроменъ въ критиката си. Той ни каза, че анархията въ капиталистическото производство ще може да се излѣкува само съ радикални, коренни реформи. Но, кажете Вие, г. Лулчевъ, какви сѣ тѣ, дайте ни Вие рецептата, по която трѣбва да вѣрвимъ, защото ние наистина сме загрижени за бѣдешето на днешното общество и искаме чрезъ законодателни реформи да го лѣкуваме!

Г. Митю Станевъ, който бѣше по-решителенъ и по-прякъ, ни препорѣчваше руската, съветската, стопанска система. Той я нарича панацея, която ще излѣкува стопанството на цѣлия свѣтъ, която ще го закара въ обетованата земя. Е добре, ние сме длѣжни да дадемъ единъ отговоръ и да кажемъ, най-после, на българския народъ, че това, което ви сочатъ, че става въ Русия, не е нищо друго, освенъ единъ новъ капитализмъ, който Сталинъ насажда тамъ.

Нѣкой отъ работницѣтъ: Стари ваши пѣсни!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Моля Ви се!

Министъръ Д. Върбеновъ: Г. председателю! Кажете на господина тамъ да не реве, защото трѣбва да слуша, най-после!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Дайте му малко слава, да млѣкне.

Министъръ Д. Върбеновъ: Ние трѣбва да обяснимъ какво става тамъ, първо, за да обезснимъ вашата агитация и, второ, за да лѣсне истината и въ нашата страна, както тая истина е лѣснала въ Германия, както тая истина е лѣснала въ голѣмитѣ капиталистически държави. Днесъ въ Англия, кѣдето вашата агитация по всевъзможни причини се мъчи да проникне, кѣдето при тая страшна, голѣма криза, има повече отъ 5 милиона англичани безъ работа, консервативната партия на Болдуина получи толкова мандати, колкото не е получилъ тамъ Питъ, младиятъ или стариятъ, преди 100 години. (Възражения отъ работницѣтъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Моля ви се, отвикнете се отъ това държане. Въ една крѣчка можете да постѣпвате така, но въ Парламента не.

А. Неновъ (раб): Ние знаемъ, че се намираме въ Парламентъ, не въ крѣчка.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Разберете, че сте въ Парламента на България.

Министъръ Д. Върбеновъ: Г. г. народни представители! Какво става днесъ въ Русия? Следъ като съ военния комунизъмъ реформаторската дейностъ на Ленина не успѣ, Ленинъ се принуди да прибѣгне къмъ така наречената система Непа. И когато бѣше въ захода на своята политическа и обществена дейтелностъ, нервитѣ на този голѣмъ руски държавникъ, подъ влиянието на неуспѣхитѣ, които той търпѣше всѣки часъ и всѣки день въ Русия, се разсипаха и той трѣбваше да напустне свѣтовната сцена безъ умъ, защото полудѣ преди да умре.

А. Неновъ (раб): Лѣжа е това.

Министъръ Д. Върбеновъ: Неговиятъ наследникъ, Сталинъ, обѣрна системата. И отъ онова, което се изнесе въ разискванията тукъ за строежа на руския държавенъ бюджетъ, вие виждате, че нищо не липсва на този бюджетъ, за да може да се подпише подъ него единъ министъръ, на коя да е буржоазна държава, била тя Англия, Германия, Франция или която и да бѣде. Въ руския държавенъ бюджетъ има и косвенитѣ данѣци, и данѣктѣ върху оборота, и поѣкитѣ данѣци, и данѣктѣ върху спирта, и всички онѣзи нѣща, които сѣ отличителни черти на бюджета на една съвременна държава.

Х. Родевъ (нац. л): Само че тѣ отидоха много подалечъ.

А. Неновъ (раб): Защо тогава се борите противъ Русия, щомъ тя е капиталистическа държава?

Нѣкой отъ мнозинството: Кой се бори срещу Русия?

Министъръ Д. Върбеновъ: Ако това строителство става днесъ въ Русия, ако Сталинъ, за да смѣни онази система, връхлетѣ върху системата на колхозитѣ и на совхозитѣ, отъ една страна, и, отъ друга страна, на голѣмото капиталистическо строителство въ Русия, той, споредъ моето скромно мнение, не върши нищо друго, освенъ да запълни пробелитѣ, които руската стопанска история отъ последнитѣ 100 години не можа да попълни. Той видѣ, че, вървейки по пътя на Непъ, ще издигне кулацитѣ въ Русия, ще издигне срѣдната земледѣлска собственост, която ще занесе страшния ударъ върху руската съветска революция и ще обърне Русия въ една аграрна, дребнособственишка или срѣднособственишка държава.

А. Неновъ (раб): Беднягата Сталинъ!

Министъръ Д. Върбеновъ: Азъ Ви моля, г-не, да имате търпение да слушате. Моля и г. председателя да пази редъ, или да вземе мѣрки противъ този господинъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Предупреждавамъ г. г. представителитѣ на Работническата партия, че ще приложатъ най-строгъ правилника спрямо тѣхъ, ако продължаватъ да се държатъ по този начинъ.

А. Неновъ (раб): Не е за пръвъ пътъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви се, имайте предъ видъ, че се намирате въ Парламентъ.

Н. Алексиевъ (з): Тѣй крѣкатъ тѣ, когато нѣкой ги настѣпи по мазола.

Министъръ Д. Върбеновъ: Г. г. народни представители! Тѣзи гиганти, които растатъ днесъ въ Русия, се строятъ не по една социалистическа система, а по една система най-варварска и експлоататорска. Сведенията, които идатъ отъ тамъ по различни и всевъзможни начини, даже и писма, които сѣ получени въ България отъ наши хора, живущи въ Русия, . . .

А. Неновъ (раб): Затова сте издигнали китайски стени.

Х. Родевъ (нац. л): Единъ писателъ е искалъ да му се изпрати даже книга за писане отъ България. Даже книга за писане липсва тамъ.

Министъръ Д. Върбеновъ: . . . сведочатъ, че насаждането на този новъ капитализмъ въ Русия става по най-варварски и по най-безчовѣченъ начинъ. Отъ друга страна азъ намирамъ, че Сталинъ е правъ, защото не може да има земледѣлско развитие въ Русия, когато земледѣлски инвентаръ, така страшно нуженъ, тамъ не съществува и нѣма срѣдства да се купи. При това положение той трѣбва да насажда капитализма въ Русия чрезъ насаждането на индустрията. Ще минатъ години и бждещитѣ поколѣния, които ще видятъ завършека на тая еволюция въ Русия, струва ми се, ще поздравятъ Сталинъ като модеренъ насадителъ на капитализма въ Русия.

А. Неновъ (раб): Първитѣ приветствия ще бждатъ отъ Васъ.

Министъръ Д. Върбеновъ: Следователно, г. г. народни представители, когато ни се сочи за примѣръ Русия, да вземаме за примѣръ на нашето държавно строителство Русия, ние трѣбва да отменимъ това съ презрение, защото преди всичко пътятъ на стопанствата и на политическата демонстрация, по който ние вървимъ, е: по пътя на обществената солидарностъ, по пътя на обществената справедливостъ да градимъ нашето законодателство, да подпомагаме немошнитѣ, слабитѣ икономически, защото намъ ни трѣбва здрава нация, намъ ни трѣбва жизнеспособна държава, намъ ни трѣбва силна държава, която да върви напредъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): По пътя на кървавата диктатура.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Неновъ.

С. Димитровъ (раб): По пътя на експлоатацията и грабежа.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Правя Ви последно предупреждение.

Министъръ Д. Върбеновъ: Тия господа (Сочи работниците) употребяватъ тукъ фрази, безъ да ги разбиратъ, фрази, които тѣ сѣ зазубрили, и ги повтарятъ тукъ, за да упражняватъ известно влияние или за да оправдаятъ името си „стрелци“ предъ ония, които имъ изпращатъ тукъ пари.

А. Неновъ (раб): Избихте политическитѣ затворници въ затворитѣ. Това не сѣ зазубрени фрази.

С. Димитровъ (раб): Последното окръжно на г. министъръ Върбеновъ какво е?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ Д. Върбеновъ: Тая руска система, която ни се сочи, не можемъ не само ние да я възприемемъ, но цѣлиятъ свѣтъ не я възприема. Ако бѣше вѣрно, че краятъ на днешното общество е настѣпилъ, ако бѣше вѣрно, че капиталистическата форма на производството е въ разплохъ, въ разрушение, голѣмитѣ капиталистически държави като Англия, като Франция, като Германия, като Америка ще взематъ думата по тоя въпросъ преди насъ, защото, както едно време дѣдо Благоевъ казваше, у насъ социалната революция ще дойде въ последния четвъртъкъ частъ, или че социалната революция у насъ зависи въ 3/4 отъ вънъ.

А. Неновъ (раб): Затуй ли станахте националлибералъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Неновъ! Правя Ви последно предупреждение.

А. Неновъ (раб): Зная, г. председателю.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Неновъ.

Г. г. народни представители! Азъ, смѣтамъ, че не може да се търпи въ българския Парламентъ подобна провокация. Правя предложение за изключване на народния представителъ г. Атанасъ Неновъ за три заседания, заради непристойно държане.

Имате думата, г. Неновъ.

А. Капитановъ (з): (Къмъ А. Неновъ) Ти ли си днесъ дежуренъ?

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Изключенията на народни представители отъ нашата група станала вече система.

Н. Гашевски (нац. л) и други отъ мнозинството: Извади си ржцетѣ отъ джоба.

А. Неновъ (раб): Моля, моля! Нѣма да ме учите вие, какъ да стоя. Вие можете да поискате отъ мене да ви застава тукъ като войникъ и мирно да говоря.

Х. Родевъ (нац. л): Не може постоянно да провокирате.

А. Неновъ (раб): Вие сами не знаете какъ да се държите въ Парламента и нѣма менъ да учите какъ да се държа.

А. Капитановъ (з): Дръжъ се както въ Русия.

А. Неновъ (раб): Стана система да се изключватъ представителитѣ на Работническата партия. Защо? Затуй защото г. министърътъ на правосъдието днесъ може да плещи и да говори каквото ще, . . . (Тропане по банкитѣ отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля Ви се, г. Неновъ.

А. Неновъ (раб): . . . да, може да плещи противъ Съветския съюзъ, а ние нѣмаме право да го апострофираме.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Продължително звъни) Нѣмате думата.

А. Неновъ (раб): Ние знаемъ, че фашистската диктатура съществува не само вънъ отъ Парламента, но и въ

Парламента, защото тукъ не се минава заседание, въ което да не се изключи нашъ народенъ представителъ. (Тропане по банките на мнозинството и викове „Вънъ“)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които приематъ предложението да бжде изключенъ за три заседания г. Атанасъ Неновъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Отъ мнозинството: (Къмъ Атанасъ Неновъ) Вънъ!

А. Неновъ (раб): Азъ протестирамъ противъ вашия тероръ, противъ вашия парламентаренъ редъ, противъ тия действия на вашия Парламентъ, (Рѣкопѣскания отъ работниците. А. Неновъ излиза отъ залата)

А. Капитановъ (з): (Къмъ работниците) Той ли бѣше днесъ дежуренъ?

Х. Трайковъ (раб): Още колко души има записани въ списъка днесъ за изключване?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. Трайковъ. Г. г. народни представители отъ Работническата партия! Предупреждавамъ ви да разберете, че не може по такъвъ начинъ да се носите въ българския Парламентъ. Нѣма да си играемъ.

С. Димитровъ (раб): Не може само насъ да изключавате.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Само вие нарушавате реда.

С. Димитровъ (раб): И отъ тамъ (Сочи мнозинството) нарушаватъ реда, но вие не ги изключвате.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Това не може повече да продължава.

Х. Трайковъ (раб): Отъ тамъ (Сочи мнозинството) вдигатъ по три часа гюрултия и вие никога не слушате. Ясно е, че вие прокарвате класова омраза по отношение на насъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Класова омраза ли?

Х. Трайковъ (раб): Да, да, прокарвате я вие.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Вие не знаете да се държите въ Парламента.

Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Д. Върбенковъ: Така че, г. г. народни представители, когато по поводъ на нашия проектъ за облекчение на длъжниците се развиватъ теоритически спорове за предимството на една стопанска система предъ друга, господата (Сочи работниците) си мислятъ, че се намиратъ въ мѣсто, където могатъ безнаказано да развиватъ своитѣ теории, че на тази работа не може да се тури край и че никой не може да имъ отговори. Ние считаме, че въ дадения случай нито му е мѣстото, нито е моментътъ да подлагаме на теоритическа защита системата, на която ние стоимъ, която се оказва по-устойчива отъ всички други системи въ свѣта. Ние бѣхме длъжни на всѣки случай да кажемъ, че това, което тѣ ни сочатъ за урокъ и примѣръ, преди всичко въ самата Русия не е донесло още нищо, за да може да служи за образецъ на свѣта, като стопански идеалъ или стопански рай. Всичко тамъ се намира въ началото си, въ първия фазисъ на неговото прилагане и то прилагане, което върви презъ трупове на стотици хиляди синове на руския народъ. Азъ казвамъ, че системата, чийто представители сме ние, съ възможността да я реформираме, съ възможността да вървимъ въ пътя на реформитѣ до безкрай, е дала доказателство, че ще преживѣе и опититѣ въ Русия и че свѣтътъ нито съ теорититѣ на своитѣ учени, нито съ практиката въ отдѣлни държави е могълъ да създаде една по-усвършенствувана система, която да бжде приета.

С. Димитровъ (раб): Вашата система е прогнила.

Министъръ Д. Върбенковъ: Вие мислите, че тя е прогнила. И понеже народнитѣ маси, поради положението, въ което се намиратъ днесъ, сж отчаяни, и защото сложнитѣ комплексъ отъ причини, които сж създали тази криза, не е хванатъ още въ срѣдата, за да бжде разрешена тази

криза, вие бързате въ тази мѣтна вода да ловите риба. Но оказва се, че обществата въ напредналитѣ народи, като въ Германия и други държави, сж по-здрави, отколкото вие си мислите, и тѣ мислятъ да разрешаватъ голѣмитѣ стопански въпроси по начинъ, който тѣхнитѣ национални сили и възможности позволяватъ, за да могатъ да излъзатъ отъ тежкото положение, въ което се намиратъ.

Нима даннитѣ, които тѣ ни изнесоха тукъ, ние ги отричаме, г. г. народни представители? Та именно защото България преживява една криза и то голѣма, сериозна, затова идватъ проектитѣ и реформената дейност на правителството. Тая дейностъ нѣма да свърши само съ тѣзи три законопроекта, а ще продължи и по-нататъкъ, за да можемъ да излъкуваме нашия стопански организъмъ. Нима г. Митю Станевъ имаше право да ни обвинява, че ние сме желали израждането на работническата класа у насъ, че ние сме желали мизерията на дребнитѣ и срѣдни сжществувания у насъ и че ние сме само служители, както казахъ и днесъ, на фашистката диктатура...

А. Наумовъ (раб): Точно така е.

Министъръ Д. Върбенковъ: ...на нѣкаква финансова плутокрация, която не се вижда и не се чува въ България?

С. Димитровъ (раб): Въ осеммесечното си управление десетѣ души избихте.

Министъръ Д. Върбенковъ: Ако е за промѣна, азъ ще ви кажа какво ще стане.

А. Наумовъ (раб): Предъ работническитѣ клубове днесъ полиция стои. Работниците не ги пускатъ да влизатъ. Това е диктатура!

А. Буковъ (з): Недейте си показва рогата предъ Андрея Ляпчевъ! Той ви пушна.

Министъръ Д. Върбенковъ: Г. г. народни представители! Ние желаемъ да запазимъ жизнеспособността на срѣднитѣ и дребни съсловия и, както виждате, законопроектитѣ, които досега сме внесли въ Народното събрание, идатъ да защитятъ именно тѣхнитѣ интереси. И законопроектътъ за облекчение земледѣлца-стопанинъ и този, който се разглежда днесъ, целятъ именно да запазятъ, да защитятъ интереситѣ на ония, които сж дребни и срѣдни сжществувания у насъ.

Но, г. г. народни представители, когато критикитѣ въ теоритическо отношение бѣха обширни и всестранни, малцина отъ ораторитѣ се спрѣха на законопроектъ, да кажатъ кои сж неговитѣ голѣми дефекти и недостатѣци и да искатъ отъ насъ, отъ българското правителство, или отъ ресора, който го внася, или отъ комисията, която ще го разглежда, да се направятъ ония поправки, които сж необходими, за да отговори на голѣмитѣ нужди на нашитѣ занаятчийски, дребнособственишки или срѣднособственишки маси. Нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, както напр. г. Рафаиловъ, казаха, че това сж полумѣрки. Той каза, че ние ще съсимемъ кредита и че, вмѣсто да правимъ това, не е ли по-добре да се замислимъ да осигуримъ износъ на нашитѣ земледѣлски произведения, не е ли добре да помислимъ за единъ заемъ 5 или 6%, както казва той, отъ нѣколко милиарда лева, съ който да помогнемъ на нашето земледѣлско и занаятчийско съсловие? Г. Рафаиловъ, който въ критиката си на съветската стопанска система бѣше събралъ и си послужилъ съ достатѣчно материалъ, за да бжде изчерпателенъ и пълненъ, по въпроса, който ни интересува, не можа да ни даде единъ определенъ планъ. Азъ нѣма да му кажа — понеже той знае, че бѣтието определѣ мисленето — че той сега служи на интереситѣ на известна категория хора въ България и затова мѣрkitѣ, които посочва, бѣха такива, но ще му кажа, че ние съ този законопроектъ не искаме да подбиемъ кредита, а напротивъ, искаме да извадимъ отъ тормоза, да извадимъ отъ гая психоза кредита и, регулирайки го съ законъ, да му дадемъ възможностъ да обслужва стопанството, както го е обслужвалъ досега.

Но въ сжщностъ, г-да, съ какво ние спѣваме кредита въ страната? Дали съ института на разсрочкитѣ, който и безъ това сжществува въ нашето гражданско сждопроизводство и позволява на длъжницитѣ да искатъ разсрочка на задълженията си по на три месеца съ погасяване съ по 20%? Ние предвиждаме сега погасяване по 10% на 6 месеца поради наистина затрудненото положение на длъжницитѣ у насъ. Нима кредитътъ ще се спѣне отъ това, че веднѣжъ за винаги този въпросъ ще се разреши и ония, които, следъ уреждането на своитѣ вземания и задължения,

станатъ жизнеспособни и дееспособни, стопански и търговски, ще могат по пътя на напредъка въ своето стопанство и търговия, по пътя на новата стопанска структура на страната, да търсят кредитъ да напредватъ и да успѣватъ? Или тѣ (Сочи сговориститѣ) искатъ да ни върнатъ наново къмъ политиката на заемитѣ. Ние стоимъ, г. г. народни представители, на становището, че днесъ, при положението, въ което се намираме ние, и условията, при които днесъ се даватъ заеми въ странство, заемитѣ ще бждатъ още по-голъми и страшно нещастие за нашия стопански животъ. Ние по този пътъ нѣма да вървимъ.

Г. г. народни представители! Ние, които внесохме този законопроектъ на ваше обсъждане, петимни сме да чуемъ какви подобрения на законопроекта препоръчвате, за да може той да отговори и да запълни по-добре нуждатъ на стопанскитѣ съсловия, за защитата на които ние искаме той да се гласува, да бжде прокаранъ презъ Камарата.

Г. г. народни представители! Отъ много страни се изказа страхътъ, че ще повредимъ на кредита. Вие си спомняте каква аларма, какъв шумъ се вдигна по този въпросъ още преди законопроектътъ да бжде внесенъ въ Камарата — когато се пушна слухътъ, че щѣли да бждатъ опростени 20% отъ задълженията. Това, което ние правимъ днесъ, г. г. народни представители, съ нашия законопроектъ, е много по-малко отъ онова, което направиха досега много по-голъми и напреднали държави, напр., като Германия, съ декрета на председателя на Райха отъ месецъ декемврий 1931 г., като Дания, което прави и Гърция, която внесе законопроектъ, който имамъ у себе си, за облекчение на земеделскитѣ стопани, и Ромъния, която иска да прокара презъ Народното събрание единъ законопроектъ за намаление на задълженията и за отсрочването имъ за 20—30, а нѣкои приказватъ и за 40 години. Следователно, правителството на Народния блокъ съ този законопроектъ, който е поднесенъ на вашето разглеждане, следъ като е имало предъ видъ опита на други страни и нашата стопанска структура, върви по линията на най-малкото съпротивление при прокарването на тѣзи реформи. Ние искаме чрезъ първата отсрочка, която даваме, съ разширението, което правимъ въ първия членъ на законопроекта, да дадемъ възможностъ на всички ония длъжници, които поради затруднения сѣ допуснали работата да дойде до изпълнителното производство, съ едни законни нареждания, въ разстояние на 4½ години, като внасятъ по 10% отъ своитѣ задължения, по-лесно да изплатятъ своитѣ задължения и по този начинъ вмѣсто да ги пролетаризираме и хвърлимъ въ нищета и мизерия, както ни обвинява г. Станевъ, да имъ помогнемъ да заплатятъ задълженията си при лихва 8% — както я опредѣля законопроектътъ — и да спасятъ своята движима или недвижима собственостъ. За да могатъ да се ползватъ единъ по-голъмъ кръгъ длъжници отъ това постановление на закона, ние вземаме единъ институтъ по сега съществувашащето наше гражданско съдопроизводство и, разширявайки функциитѣ му, го приспособяваме къмъ новитѣ стопански условия. Но понеже виждаме, че това може-би, ще бжде недостатъчно, ние предвиждаме съдебно уреждане на дълговетѣ на нашитѣ длъжници. Тази съдебна ликвидация или това съдебно уреждане, както щете го наречете, има за целъ, съ помощта на съда, предъ който ще се разглежда въпросътъ, при една процедура не така тежка, както я намира г. Дойчиновъ, а при една процедура, при която въ по-малко отъ единъ месецъ ще бжде издадено решение, което не подлежи на никакво обжалване, да се признае за законно това облекчение на задълженията на длъжника отъ 30%.

Нѣкои отъ господата, които говориха по законопроекта, като не можаха да го откратъ — защото днесъ наистина е много рисковано предъ българското общество да се отрече значението, нуждата, отъ този законопроектъ — въ критикитѣ си, въ желанието си да го умаляватъ, отидоха дотамъ, че казаха, че той е единъ палиативъ, който нищо нѣма да помогне на длъжниците, които ужъ има за целъ да защитава.

Г. г. народни представители! Нѣкои отъ господата казаха, че намалението 30% отъ задълженията е недостатъчно, че това опрощаване трѣбва да отиде до 40—50—60%. Мене ми се чини, че г. Капитановъ неправилно цитира закона за закрила на земеделска-стопанинъ. Тамъ е казано, че задълженията на единъ земеделска-стопанинъ не могатъ да бждатъ повече отъ 70% отъ цѣлото му задължение, че може да се сключи конкордатъ само до 70%. Тѣй щото, отстъпката не отива до 70%, а

е само 30%. Примѣрно: ако той дължи 100 хиляди л., конкордатътъ ще се счита на база до 70 хиляди л., т. е. до 70%.

Р. Василевъ (д. сг): Минимумътъ е 70%, а максимумътъ може да отиде и до 90%.

Министъръ Д. Върбенювъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ за задълженията на земеделска-стопанинъ има още една страна, която нѣкои отъ господата пропуснаха тукъ да отбележатъ. Каквото ще и да става при сключването на съдебенъ конкордатъ, Земеделската банка стои задъ гърба на длъжника земеделска-стопанинъ и гарантира предъ кредиторитѣ изплащането на неговото задължение. Обаче, за различнитѣ други категории длъжници, които се защищаватъ отъ закона за облекчение на длъжниците, това е съвокупността на тѣхнитѣ имущества, която е единичката гаранция за кредиторитѣ. Нѣма кредитенъ институтъ, който да застане задъ длъжника и който да накара кредиторъ да отстъпи повече, бидейки сигуренъ, че това, което остава да получи — 50—60% — ще го получи напълно. Вие виждате, че тукъ, при 30% отстъпка, съдътъ, като изучи даннитѣ по дълото, решава суверено и решението му не подлежи на никакво обжалване.

Нѣкои отъ господата поискаха да се предвиди още една инстанция, предъ която да може да се обжалва решението на съда. Съображението ни, г. г. народни представители, да предвидимъ само една инстанция бѣше, че тия процеси не трѣнятъ отлагания, че не трѣбва да се разтакатъ по инстанциитѣ. Или ще помогнемъ на длъжника, който има нужда отъ помощъ и, следователно, трѣбва да му помогнемъ навреме и бързо и нѣма да го разтакаме година-две по разни инстанции, та да се отчае и отстъпката да стане неефекасна, и неговото положение още повече да се влоши, или нѣма да му помогнемъ.

Ето защо, ние приехме да вървимъ по пътя на едноинстанционнитѣ решения безъ право на обжалване, за да имаме решения бързи и длъжниците веднага да знаятъ какво има да дължатъ за да търсятъ начинъ за изплащане на задълженията си.

Друго постановление на законопроекта, което господата, които говориха по законопроекта, критикуваха, е това, дето ограничаваме размѣра на задълженията до 200 хиляди лева и това, че пасивътъ трѣбва да бжде по-голъмъ отъ актива. Ама че, г. г. народни представители, вие не бива да забравяте, че ако ние не направимъ такова ограничение, преди всичко, нѣма да се постигне целта на законопроекта — да защити срѣднитѣ и дребнитѣ съществувания. Ония, които иматъ по-голъми задължения, като търговцитѣ, тѣ ще минатъ подъ закрилата на закона за превантивния конкордатъ, където при една друга по-строга процедура и при съгласието вече на кредиторитѣ, може, по пътя на сключването на конкордатъ, да се направятъ до 50—60% отстъпка. Но законопроектътъ за предпазния конкордатъ вече върви по другъ единъ пътъ; и тамъ задълженията сѣ по-крупни и по-голъми.

Мене ми се чини, че този максимумъ — 200.000 л. задължения — отговаря на нашата действителностъ, и че при него ще може да се даде облекчение за еснафа, за срѣднитѣ и дребни търговци въ градоветѣ и селата.

Относно изискването, пасивътъ да бжде по-голъмъ отъ актива — за което говори онзи день г. Дойчиновъ и днесъ г. Капитановъ — азъ трѣбва да ви кажа, г-да, че това е едно елементарно положение. За да се даде на нѣкого помощъ, трѣбва да се види, че неговото положение е лошо. Ако активътъ му е по-голъмъ отъ пасива, той, нѣма защо преди всичко да прибѣгва до нашата помощъ, защото той, бидейки кредитоспособенъ и въ добро положение, ще си направи съглашение съ кредиторитѣ и тѣ ще му опростятъ това, за което ще постигнатъ съгласие помежду си. Такъвъ длъжникъ нѣма нужда отъ специалната защита, която ние даваме по настоящия законопроектъ. Нали ние защитаваме задължнитѣ, нали ние защитаваме онзи, който е изпадналъ въ нужда!

Ето защо, мене ми се чини, че г. г. народнитѣ представители, които повдигнаха този въпросъ, ще трѣбва да погледнатъ правилно на него и да се съгласятъ той да бжде разрешенъ така, както е постановено въ законопроекта, защото иначе, и богати, и бедни, и нуждающи се, и не-нуждающи се, ще прибѣгватъ къмъ сключването на конкордатъ и тогава нѣма да иматъ край процеситѣ за съдебна ликвидация, за съдебно намаление на дълговетѣ.

Г. г. народни представители! Още единъ въпросъ се повдигна отъ господата, които говориха по законопроекта, а

именно: какво ще стане съ задължението на поръчителът? Върно е, че общия принципът въ нашето право е, поръчителът да отговаря, ако длъжникът стане несъстоятелен, и то да отговаря за цялото му задължение. Въ комисията ще разясним този въпрос повече. Но аз мисля, че щом задължението на прямия длъжник по съдебен начин се намали, поръчителът няма защо да отговаря за повече, а да отговаря само за туй намалено задължение на прямия длъжник. Въ всеки случай тоя въпрос ще го обсъдим въ комисията по-подробно и ще редактираме един такъв текст, който да отговаря точно на това положение — поръчителът да не отговаря за повече, освен за намаленото по съдебен начин задължение на длъжника.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта ние въвеждаме още един институт, предвиден въ чл. 26, съ който целим да се избягнат дългите процеси между кредитори и длъжници. Ние предвиждаме една процедура, която, според нашите пресметания, ще спести на страните ония разноски, които тй биха направили, ако биха вървели по всички инстанции, ако биха дошли до изваждане на изпълнителен лист и, по-нататък, по самото изпълнително производство — разноски, които се равняват на около 28—30% от задължението. По такъв начин длъжникът ще бъде облекчен и неговото задължение освободено от едно натрупване на още разноски въ размер на 30%.

И най-после, г. г. народни представители, за да се отговори на повика, че въ това затруднено положение, въ което се намират нашите длъжници, нашите стопански съсловия, тй не могат да плащат този процент на лихва, който имаме днес, ние сме предвидили въ законопроекта, всички длъжници, които ще уреждат задълженията си по него, да плащат 8% лихва.

Г. Лулчев, мисля, или нкой други от ораторите направиха въпрос, че лихвата трбва да се намали още повече. Тия г-да, обаче, не ни дадоха доказателства за нуждата от това, нито ни посочиха възможността за провеждане тая мърка — да видим от где ще намерим ние пари на по-евтина лихва от 5% и 6%. А вие знаете, че тук трбва да вземем въ съображение и процента на лихвата на нашия емисионен институт — Народната банка — който не може да не влияе върху лихвените проценти на частните кредитори въ нашата страна. Когато искаме да намаляваме лихвения процент, ние ще трбва да имаме тия съображения предъ вид и да направим нщо възможно, което трбва да стане и което е полезно и за длъжниците, и за кредиторите.

Г. г. народни представители! То се знае, че като вско човешко творение, настоящият законопроект — така както е представен, може да има своите дефекти. Но мене ми се чини, че ако обединим нашите усилия въ комисията, нкой работи въ него ще могат да се поправят. Но, от друга страна, аз дължа да ви отбележа, че съ внасянето както на тоя законопроект, така и на законопроекта, който следва следъ него — за превантивния конкордат — а също така и другият, който иде — за лихвата — пък и изобщо съ редицата законопроекти, които правителството ще внесе на ваше обсъждане, разглеждане и приемане, все пакъ очевидно е, ясно е, че то желае да бжде въ контактъ съ болкитъ на тоя народ и да ги лъкува ефикасно и своевременно, за да помогне на нашите стопански слоеве да изживят тая криза и да могат да се впуснат утре въ стопанската дейтелност, подпомогнати, обнадеедени и окуражени отъ това, че държавата стои задъ тях и имъ помага, когато тй сж въ нужда.

Едно възражение, г. г. народни представители, се направи: защо отъ обсъга на тоя законопроектъ сж изключени задълженията къмъ Народната банка, къмъ Земледълската банка, както и другитъ, посочени въ законопроекта, банки? Трбва да ви отбележа, г. г. народни представители, че когато съставяхме тоя законопроектъ, ние твърде много мислихме по тоя въпрос. Когато изключихме задълженията къмъ тия банки отъ обсъга на законопроекта, ние сторихме това затуй, защото имаме предъ видъ голъми обществени и стопански мотиви. Преди всичко тукъ се касае главно до Българската земледълска банка, защото Народната банка, съгласно последните изменения на нейния законъ, при задълженията, които се поеха при сключването на стабилизационния заемъ, вече не е въ непосредственъ контактъ съ народа, тя не го кредитира направо. Но ако е въпросъ за Земледълската банка, трбва да ви кажа, че ние изключихме задълженията къмъ нея, защото считаме, че Българската

земледълска банка съ своя капиталъ има да постига голъми и трудни задачи, има да помага на нашия народъ още много години: че отъ основаването си досега тя е била единъ отъ важните дестове за стопанския напредък на страната и че държавата, за своята реформена дейтелност трбва да има въ това отношение задъ себе си една стопанска сила, единъ банков институт, който да я подпомага въ тия й инициативи, въ тия й начинания. Земледълската банка, която само въ изключителни случаи въ миналото, а напоследък въ никакъвъ случай не прибгва до екзекуции, е помощникъ на земледълското население у насъ. На нея ние възлагаем и въ бждеще да подпомага това земледълско население. Ако ние туримъ и задълженията къмъ нея въ обсъга на тоя законопроектъ, явно е, г. г. народни представители, че тя ще пострада най-много. А ние считаме, че при задачата, която тя има да изпълнява и за въ бждеще — да допринесе още повече за подпомагане на това земледълско население — тя ще трбва да бжде освободена отъ тоя обсъгъ, толкова повече, че нейниятъ капиталъ не е билъ известенъ и въ миналото, не е известенъ и сега като капиталъ, който може да се нарече, въ чистия смисълъ на думата, лихварски капиталъ. Той е капиталъ, който, даванъ на една нищожна лихва — въ сравнение съ лихвата на всички други кредитни учреждения — е подпомагалъ тия слоеве у насъ и имъ е подпомагалъ да се стърватъ отъ трудното положение, въ което сж се намирали. Това той ще върши и за въ бждеще.

Това сж едни важни съображения, които ни накараха да извадимъ Земледълската банка отъ обсъга на тоя законопроектъ и да я туримъ наравно съ другите държавни кредитни учреждения, съ които трбва да се постъпва по начина, който е указанъ въ законопроекта.

Г. г. народни представители! Мене ми се чини, че вие, които приехте на първо четене законопроекта за облекчение на земледълска-стопанитъ, следъ тия обстоятелствени разисквания ще приемете на първо четене и законопроекта за облекчение на длъжниците. По тоя начинъ вие ще помогнете да се засили една законодателна дейтелност — ваша и наша — която ще отговори на голъмите нужди на нашия народъ, за да може той да изживе кризата, въ която той се намира, безъ да е нужно да се ползуваме отъ рецеситъ на ония г-да, които ни сочатъ Русия и другаде, за да можемъ да спасимъ нашата стопанска и икономическа самостоятелност.

Увѣренъ, че вие сте проникнати отъ добрите намѣрения на този законопроектъ — да подпомогне срѣдните и дребни съществуваия у насъ, за да могатъ да изживятъ по-лесно това положение на криза — ще го гласувате и по такъвъ начинъ, като народни представители, изхождайки отъ Народния блокъ и другите партии, които считатъ, че трбва да вървятъ въ тоя пътъ на реформи, ще дадете още едно доказателство на българския народъ, че ние мислимъ за него, че ние работимъ за него, за да може той, спокоенъ, обнадееденъ, да дочака новите реформи, които му гласимъ и които считаме, че ще го подпомогнатъ да излѣзе по-лесно отъ това положение, въ което той, заедно съ другите народи, се намира.

Г. г. народни представители! Недостатъцитъ, който нѣкои могатъ да виждатъ въ тоя законопроектъ, може да се каже, че въ комисията по Министерството на правосъдието ще могатъ да бждатъ изправени, за да може той да бжде последна дума на нашето законодателство и да задоволи най-добре нуждите на нашето зачатъйско, градско и селско население, на нашите дребни и срѣдни производители. (Продължителни ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народните представители приематъ на първо четене законопроекта за облекчение на длъжниците, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за предпазния конкордатъ.

Съгласно чл. 58, алинея втора, отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, моля г. г. народните представители да се съгласятъ, щото докладътъ на законопроекта да се ограничи съ прочитане само на мотивитъ му, първия и последния членове. Който е съгласенъ, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-секретарь Н. Петровъ (нац. л): (Прочита мотивитъ къмъ законопроекта и чл. чл. 1 и 73 отъ сщия — вж. прил. Т. I, № 38)

Председателстващ Н. Шоповъ: Кой иска думата по законопроекта?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ щѣхъ да говоря по този законопроектъ, обаче бележките ми сѣ въ кѣщи; не предполагамъ, че сега ще дойде редъ за него. Ако може, сега да се мине на другитѣ точки отъ дневния редъ, а разискванията по тоя законопроектъ да станатъ утре.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Понеже нѣма оратори, готови да говорятъ по законопроекта, и понеже г. Кулевъ, който е записанъ да говори, не е предполагалъ, че ще станатъ сега дебатитѣ по него и е оставилъ бележките си въ кѣщи, моля да се съгласите разискванията по тоя законопроектъ да станатъ въ идущето заседание, а сега да пристѣпимъ къмъ другитѣ точки отъ дневния редъ.

Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ съ това мое предложение, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ точка 4 отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за допълнение чл. 39 отъ закона за пѣтищата.

Но понеже г. министра го нѣма, ще преминемъ къмъ следващата точка отъ дневния редъ.

(Влиза въ залата министъръ-председателъ)

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! На дневенъ редъ е законопроектътъ за предпазни конкордатъ. Азъ бихъ молилъ народното представителство да се съгласи този законопроектъ да се гласува сега на първо четене и да отиде въ комисията. Тя е една материя главно юридическа, подложена е била на обсъждане отъ много юристи и изучена подробно. Следъ като мине законопроектътъ презъ комисията и дойде да се разглежда тукъ на второ четене, тогава могатъ господата да си кажатъ думата. Тоя законопроектъ е обемистъ, той ще трѣбва да отиде въ комисията, за да се работи по него може би нѣколко седмици.

Ето защо азъ бихъ молилъ да гласувате по принципъ законопроекта, да отиде въ комисията, и когато дойде да се разгледа тукъ на второ четене, да имате думата да говорите по него. Това е специална техническа работа. Въ него сѣ легнали единъ-два голѣми принципи, противъ които, увѣрявамъ ви, нѣма да има възражения нито отъ лѣво, нито отъ дѣсно, защото се касае за облекчаване, а не за отегчаване.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ съ предложението на г. министъръ-председателя — да се приеме на първо четене законопроектътъ за предпазни конкордатъ, тъй както се докладва, и да бѣде изпратенъ въ комисията, кждето да се развиятъ отново дебати по него, ...

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): На второ четене тукъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: На второ четене. — ... моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ т. 5 на дневния редъ — първо четене на законопроекта за разрешаване на Плаковската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 31)

Председателстващ Н. Шоповъ: Желаетъ ли нѣкой думата?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Да се гласува.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема на първо четене законопроекта за разрешаване на Плаковската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ, така както се докладва отъ г. замѣстникъ-секретаря, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля Събранието да се съгласи да приеме, по спешностъ, законопроекта и на второ четене.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема предложението на г. министра на вътрешнитѣ работи, да се гласува по спешностъ сѣщиятъ законопроектъ на второ четене въ това заседание, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля замѣстникъ-секретаря г. Йовевъ да докладва законопроекта на второ четене.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за разрешаване на Плаковската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема заглавието на законопроекта, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 31)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема чл. 1, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Чете чл. 2 — вж. прил. Т. I, № 31)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема чл. 2, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 31)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема чл. 3, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Чете чл. 4 — вж. прил. Т. I, № 31)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема чл. 4, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристѣпваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за измѣнение на т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и за селскитѣ общини.

Моля замѣстникъ-секретаря г. Йовевъ да докладва законопроекта.

Замѣстникъ-секретаръ С. Йовевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 33)

Председателстващ Н. Шоповъ: Искатъ ли нѣкой думата, г-да? (Никой не се обажда)

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема на първо четене законопроекта за измѣнение на т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и за селскитѣ общини, така както се докладва, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля да се изпрати законопроекта въ комисията.

Понеже вече часътъ минава 7, ще моля да се съгласите да вдигнемъ сега заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

На първо мѣсто, трето четене законопроекта за разрешаване на Плаковската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ.

На второ мѣсто, второ четене законопроекта за закрила на земледѣлца-стопанинъ, ако бѣде готовъ.

Обаждатъ се: Не е готовъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля ви се. Нека го поставимъ въ дневния редъ и, както му е редътъ, ако не

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 31.

е готовъ за второ четене, нѣма да бѣде разглежданъ. Въ всѣки случай да го поставимъ въ дневния редъ за утре.

На трето мѣсто, одобрение предложението за одобрение XII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 29 декемврий 1931 г., протоколъ № 99.

На четвърто мѣсто, второ четене законопроекта за изпълнение чл. 39 отъ закона за пѣтицата.

Следватъ на първо четене законопроектитѣ: за разрешаване на Бургаската градска община да сключи заемъ; за освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане бившитѣ касиери на Ботровското училищно настоятелство, Бѣленска околия, Русенски окръгъ, Димо Николовъ и Велико Пашанковъ, отъ с. Ботровъ, сѣщата околия, по отчета на училищното настоятелство за 1928/1929 финансова година; за измѣнение забележката къмъ чл. 50 отъ закона за горитѣ.

Одобрение предложението за одобряване протокола на Международния комитетъ на експертитѣ отъ 21 януарий 1932 г. въ Лондонъ по прилагане на предложението Ху-

въръ и на спогодбата отъ 11 ноемврий 1931 г., сключена между българското и гръцкото правителства въ връзка съ сѣщия протоколъ.

Одобрение предложението за одобряване проектоконвенцията за работното време въ търговията и търговскитѣ бюра, приета отъ Международната организация на труда въ XIV-та сесия на общата ѝ конференция презъ 1930 г. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Докладъ на прошектарната комисия.

Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема дневния редъ за утрешното заседание, така както се предложи отъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, моля, да вдигне рѣка. Мнозинството, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 8 м.)

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: П. ПОПИВАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ